

Epochális rendszerű óvodai nevelési program

Készítette:

Korláth Csabáné, óvodavezető

A debreceni Lehel utcai Óvoda
helyi nevelési programja

Készült: 2010.

Érvényesség: 2014.

Lehel utcai Óvoda

OM azonosító: 030886

4032 Debrecen, Lehel u. 18. Tel/Fax: 06-52-414-422

e-mail: lehel@ovoda.debrecen.hu, honlap: www.lehelovi.hu

Tartalom

1. Gyermekkép	5
2. Óvodakép	6
3. A program céljai	7
4. Alapelveink, specialitásaink	8
5. Fő feladataink	10
5.1. Egészséges életmód alakítása	10
5.1.1. Gondozás – és gondozási feladataink	10
5.1.2. Önkiszolgáló munka.....	11
5.1.3. Testi képességek, edzés.....	11
5.1.4. Egészségvédelem és a biztonságos életvitel szabályai.....	11
5.2. Az érzelmi nevelés feladatai és a szocializáció biztosítása	12
5.3. Az értelmi fejlesztés feladatai, a nevelés megvalósítása	14
5.3.1. A tanulás és szervezeti formája.....	15
5.3.2. Az anyanyelvi nevelés feladatai és a kommunikáció.....	16
5.3.3. Illem	18
5.3.4. A szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek differenciált fejlesztése, fejlődésének segítése	18
5.4. A fejlődés általános jellemzői óvodáskor végére	19
6. Gyermeki tevékenységeink	21
6.1. A játék.....	21
6.1.1. A fejlődés jellemzői óvodáskor végére	23
6.2. Az epochális tanulási rendszer.....	24
6.2.1. Környezet megismerése, környezet tudatos magatartás megalapozása, illem.....	37
6.2.2. Matematika jellegű tapasztalatszerzés	40
6.2.3. Mese-vers	42
6.2.4. Ének-zene	44
6.2.5. Ábrázoló tevékenység	48
6.2.6. Testi nevelés.....	51
6.3. Munka	53

7. Az óvodai élet megszervezése.....	56
7.1. Dokumentumok, az óvónők tervezési feladatai.....	56
7.2. Folyamatos napirend.....	59
7.3. Csoportok szervezése.....	62
7.4. Csoportspecifikumok.....	64
8. Együttműködés, kapcsolattartás	65
9. Gyermek- és ifjúságvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenységekre vonatkozó feladatok	69
10. Legitimációs záradék.....	73
Függelék.....	74

A debreceni Lehel utcai Óvodában az **Epochális rendszerű óvodai nevelési program** szerint neveljük a gyermekeket, a programot az óvodában dolgoztuk ki, melyet az **Országos Közoktatási Intézetben** minősítettek, megfeleltetve a Kormány 137/1996. (VIII.28.) számú rendeletével kiadott **Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának**.

Az óvoda adatai:

Az óvoda működésének kezdete:	1981. február 15.
Az óvoda neve:	Lehel utcai Óvoda
Az óvoda címe:	4032 Debrecen, Lehel u. 18. Tel / Fax.: 06-52-414-422 E-mail: lehel@ovoda.debrecen.hu
Az óvoda fenntartója:	Debrecen Megyei Jogú Város Közgyűlése
A fenntartó címe:	4024 Debrecen, Piac u. 20.
Az intézménybe felvehető maximális gyermeklétszám:	200 fő
Óvodai csoportok száma:	8

A programot benyújtotta:

Korláth Csabáné
Óvodavezető

Kelt: Debrecen, 2010. április 22.

A helyi nevelési program törvényi háttere:

- Az 1993. évi LXXIX. Köznevelési törvény és annak módosításai
- 11/1994. (VI.8.) MKM rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről
- 1997. évi XXXI. törvény a Gyermkek védelméről és gyámügyi igazgatásáról
- 2/2005. (III.1.) OM rendelet a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai neveléséről
- 2008. XXXI. törvény az esélyegyenlőség érvényesítésének köznevelésben történő előmozdítását szolgáló egyes törvények módosításáról
- *Az ENSZ Gyermek Jogairól szóló Egyezménye*
- *A 255/2009. (XI.20.) Kormányrendelet*
- *Alapító okirat, helyi rendeletek*
- *HOP szakértői vélemény*

1. GYERMEKKÉP

Fontosnak tartjuk a **gyermeki személyiség tiszteletben tartását, jogainak érvényesülését**. Minden gyermek egyedi, egyszeri, fejlődő személyiség egyéni adottságokkal. *Óvodai nevelésünk gyermekközpontú, befogadó, biztosítja az egyenlő hozzáférést minden gyermek számára személyiségük kibontakoztatásához.*

Arra törekszünk, hogy

- belsőleg motivált,
- szívesen kommunikáló, jó kapcsolatteremtő,
- problémájukra önállóan megoldást kereső,
- önmagával szemben igényes,
- egészséges, jó mozgású, ápolat,
- vidám, kiegyensúlyozott,
- társas kapcsolatot igénylő, *a különbözőségekkel természetes módon együtt élni tudó, speciális nevelési igényű társaikat befogadó,*
- a világ dolgai iránt nyitott, érdeklődő,
- tevékenységeit a tudásvágy által vezérelt

gyermek nevelkedjen az óvodában.

2. ÓVODAKÉP

Óvodánkban az Epochális rendszerű óvodai nevelési programmal *biztosítjuk az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének optimális feltételeit:*

Gyermekeinket:

- érzelmi biztonságban,
 - harmonikus munkahelyi légkörben,
 - az óvónő szerető, védő gondoskodásával,
 - az óvoda és a család nevelőpartneri együttműködésével,
 - spontán és tervezett közös élményekkel,
 - hivatástudattal, pedagógiai tapintattal rendelkező, kreatív pedagógusokkal,
 - emberszerető, pedagógiai munkát segítő munkatársakkal,
 - nevelési munkánkat biztosító korszerű tárgyi feltételekkel
- neveljük.

3. A PROGRAM CÉLJA

- 1.) Szeretetteljes, a gyermekek érdekeit, életkori sajátosságait, egyéni igényeit szem előtt tartó óvodai nevelés, a gyermeki személyiség sokoldalú, harmonikus fejlesztése.
- 2.) Egyéni képességfejlesztés, mindig az adott gyermek aktuális fejlettségéből kiindulva, természetes környezetben, öntevékeny részvétellel szerzett tapasztalatokra építve.
- 3.) *A gyermekek környezettudatos magatartásának kialakulása, természetszerető, védő attitűd erősítése a tevékenységeken keresztül.*
- 4.) Sikerorientált, színesen kommunikáló, a környezetben jól eligazodó, problémájukra – aktívan közreműködve – saját megoldást találó, jó kapcsolatteremtő képességgel rendelkező gyermekek nevelése.
- 5.) *A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek megfelelő minőségű és időtartamú óvodáztatása, a családokkal való kapcsolattartás, szülőkkel való együttműködés, kölcsönös tiszteletadás megvalósulása óvodánkban.*

4. ALAPELVEINK, SPECIALITÁSAINK

Az epochális rendszerű programmal dolgozó pedagógusok értő figyelemmel fordulnak a gyermekek felé. „Úgy fogadja el, amint van, nem mint lennie kell.” – Wargha István. Felismeri a gyermekek testi, lelki, szellemi szükségleteit, segíti személyiségük fejlődését, természetességgel elfogadja a *különbözőséget*.

Az egyéni *képesség és* képességfejlesztés individualizált formája akkor hatékony az epochális (görög szó, jelentése „korszakos”) programban, ha:

- Meleg, szeretetet sugárzó óvodai nevelés biztosított a gyermekeknek.
- A megismerő képesség fejlesztése természetes közegben szerzett tapasztalatra épül.
- A fejlesztendő részképességnek megfelelő tevékenységet gyakoroltatunk.
- A gyakoroltatás hosszan tartó, folyamatos, egymásra épül, fokozatosan nehezedik és játékos.
- Pontosan tudjuk, milyen előzetes tapasztalattal, ismerettel, magatartási jellemzőkkel rendelkezik a gyermek, mely területen fejlettebb, hol vannak lemaradásai, azaz milyen a képességszintje.
- Minden gyermek egyéni ütemében haladhat, önállóan tevékenykedhet.
- A feladat önálló gondolkodásra készíti, nemcsak analóg megoldásra.
- Önként, öntevékenyen, aktívan vesznek részt a folyamatban, mert a fejlődés gyorsabb, eredményesebb, ha egybeesik a gyermek tevékenységvágyával.
- Belső indítékra (érdeklődés, kíváncsiság, tudásvágy) épülő motiváció készíti a tevékenységre, pozitív viszony alakul ki a gyermekben a tevékenységek iránt.
- A külső motiváció ritka, de megjelenik, ha szükségessé válik. Ez elsősorban a tanulás megkezdésére irányuljon.
- A külső készítés helyét fokozatosan átveszi a belső motiváltság, melyet kivált az érdekes, vonzó játékokra épülő tanulás, felkeltve a gyermek kíváncsiságát, tevékenység- és tudásvágyát, a szabályjáték sikeres, eredményes megoldási vágyát, a játék, a tanulás örömét.
- A tanulásban az egyénnek tervezett játék, játékos feladat erőfeszítés árán, de eredményesen megoldható.

- A feladat végzése közben szükség szerinti segítséget kap a gyermek, az óvónő figyelemmel kíséri külön-külön minden gyermek tevékenységét, és észreveszi a megakadást, meghagyva neki a hibázás, tévedés, próbálkozás, önkorigálás jogát. Az óvónői segítség ne a gyermek helyetti feladatmegoldást, hanem közös gondolkodást eredményezzen, így erőfeszítés árán jut sikerhez a gyermek, megtanul kitartóan dolgozni, a nehézségek nem meghátrálásra, hanem újra és újra próbálkozásra ösztönzik.
- Az óvónő értékelése ösztönző, mindig reális, ne elítélő, elmarasztaló, megbélyegző, megszégyenítő legyen. A pozitívumokra építve, bízva a gyermekben, kifejezi azt a hitét, meggyőződését, hogy a gyermek képes az eredményes munkára.
- Értékelésében arra fektet hangsúlyt, ami jó, a hibák kijavítására lehetőséget ad.
- Kialakul olyan tanulási légkör, melyben feloldódnak a szorongások, természetes a gyermekek megnyilatkozása (a gyengébb képességűeké is), melyet szeretet, egymás elfogadása, emocionális biztonság jellemez.
- Mindenkit meghallgat az óvónő, mindenkinek válaszol is, nem kerül senki hátrányos helyzetbe.
- A gyermekek megtanulnak önállóan dolgozni, kialakul a szükséges önfegyelem, betartják a tevékenységekhez kapcsolódó szabály- és szokásrendszert.
- Óvatosan, szabályosan használják az eszközöket, eszközhasználatuk biztos.
- Az óvónő és a gyermek, gyermek és gyermek között oldott, de a tevékenységre koncentráló interaktív, kommunikatív viszony alakul ki.
- *A nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésében biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését, nyelvi nevelését, a multikulturális nevelésen alapuló integrációs lehetőségét.*
- *A hazájukat elhagyni kényszerülő családok gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, az interkulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét, az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelmét.*

5. FŐ FELADATAINK

5.1. Egészséges életmód kialakítása

5.1.1. Gondozás – és gondozási feladataink

Az óvodai nevelésnek mércéje a gyermek gondozottsága a stabil egészségügyi szokásrendszer, az egészséges életmód iránti igény kialakítása.

A gondozás gyermekek öntevékeny közreműködése a saját szükségleteivel kapcsolatos munkák elvégzésében, az óvónő mindenre kiterjedő gondoskodó, óvó szeretete.

Az óvónő gondozó funkciója fontos, hisz a gyermekek testi szükségleteinek – mely esetenként önmaga által is megfogalmazatlan – kielégítése alapvető feltétele a jó közérzetnek.

A gyermekeket megismertetjük az egészségvédelem, öltözködés, testápolás, fogmosás, étkezés szabályaival, szokásaival.

Biztosítjuk az egészséges és biztonságos környezetet, a változatos mozgást, folyamatos levegőzést, az egészséges táplálkozást, az igény szerinti alvást, pihenést, az óvónő körbeölelő segítségét, a simogató, meleg, anyai féltő szeretetét.

Gondoskodásunk, igényességünk a gyermekek külső megjelenése iránt, egyben mércéje is munkánknak és minta a gyermekek számára, mellyel könnyen azonosulnak.

A folyamatos napirend nem öncél, ha az adott helyzet nem teszi lehetővé, nem szabad mindenáron erőltetni. A folyamatosság eszköz, annak eszköze, hogy a gyermekek óvodai életét úgy szervezzük meg, hogy abban mindig jól, biztonságosan érezzék magukat.

A folyamatos napirend *segíti* az egyéni *készség és képességfejlesztés*, az egy gyermekekre figyelés lehetősége, a *sajátos* nevelési igényű, a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek gondozásában is. Osztott és osztatlan csoportban egyaránt alkalmazható.

Amennyiben szükséges, a gyermekek prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatainak ellátásában megfelelő, segítő szakembereket vonunk be.

5.1.2. Önkiszolgáló munka

Saját magukkal kapcsolatos tevékenység. Elvégzését nem kötjük életkorhoz, de fokozatosan elvárjuk az öntevékeny részvételt, majd a teljes önállóságot mindenkitől, saját fejlődési ütemében, tempójában.

Tartalma: étkezés, öltözködés, testápolás. Az óvónő teremtsen olyan feltételeket, hogy a gyermekekben kialakuljon az igény az esztétikus, tiszta, rendezett külső és környezet iránt.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

Óvodáskor végére a gyermek precízen végrehajtja a tisztálkodási teendőket, ápolószereit tisztán tartja. Az alapvető higiéniai szabályokat ismeri, felszólítás nélkül elvégzi a teendőket. Önállóan öltözködik, igénye a jól ápoltság, amire folyamatosan törekszik. A kulturált étkezés szabályait szokásként alkalmazza. Vigyáz a tisztaságra.

Törekszik betartani az egészséges életmód, testápolás, étkezés, öltözködés, betegségmegelőzés, egészségmegőrzés szokásrendszerét (egészséges életvitel igényeinek alakítása).

5.1.3. Testi képességek, edzés

A gyermekek edzettségének kialakítása és testi képességük fejlesztése érdekében heti két alkalommal kötelező testnevelés foglalkozást, két mindennapi testnevelést tartunk. Időjárástól függően tornateremben, vagy udvaron biztosítjuk a levegőzést, napfűrdőzést, mozgásos és versenyjátékokat a gyermekek mozgásigényének kielégítésére. Ellátjuk a mindennapi óvodai életben, illetve a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek differenciált fejlesztését, fejlődésének segítségét.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

A gyermekek átélik a mozgás örömét, kialakul bennük a tudatosan irányított mozgás utáni vágy, a mozgásigény (közös mozgásos játékok: fogócska, labdajátékok, versenyjátékok).

5.1.4. Egészségvédelem és a biztonságos életvitel szabályai

Az óvoda működése során az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat által meghatározott szabályokat szigorúan be kell tartani.

- Az óvodában megbetegedő, lázas gyermeket a szülőnek az értesítéstől számított legrövidebb időn belül haza kell vinnie. Az óvónő addig is gondoskodik – lehetőség szerint – a gyermek elkülönítéséről, lázának, fájdalmának csillapításáról, ha szükséges, orvosi ellátásáról.
- Gyógyszeres kezelés alatt álló gyermek az óvodát nem látogathatja, az óvodában gyógyszert adagolni TILOS!
- Fertőző megbetegedés esetén a szülőnek az óvodát azonnal értesítenie kell, hogy megtehessek a szükséges intézkedéseket. Erről az óvónők haladéktalanul tájékoztatják az óvoda vezetőjét.
- Az óvodában minden dolgozó a saját területén felelős a higiéniai szabályok betartásáért.

Baleset esetén az óvónő azonnal értesíti az óvodavezetőt, a munkavédelmi felelőst. Távollétük esetén, ha indokolt, értesíti a mentőket. Olyan baleset esetén, amely nem igényel mentőhívást, de orvosi ellátást igen, az óvónő a vezető értesítése után hívja a szülőt. Ha a szülő nem érhető el, akkor az óvónő köteles a gyermeket a legrövidebb idő alatt orvosi kezelésre vinni.

A gyermekek balesetvédelmi és tűzvédelmi oktatásban részesülnek minden olyan esetben, amikor ezt eszközhasználat, utazás vagy valamilyen más körülmény indokoltá teszi. Az oktatás, eszközhasználat, a kívánt magatartás megnevezése nekik megfelelően, érthetően történjen! Az oktatást a délelőttös, délután a délutános óvónő végzi. Dokumentálni a csoportnapló megjelölt helyén kell.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

Óvodáskor végére a gyermekek tudatában vannak a baleseti forrásoknak, ügyelnek önmaguk és mások testi épségére.

5.2. Az érzelmi nevelés feladatai és a szocializáció biztosítása

Az óvodai nevelés csak szeretetteljes, meleg légkörben lehetséges. Az óvónő szerető, védő, óvó gondoskodása, az óvónői szeretetben való megmártózás, a simogató kéz melege, a

mosolygó, biztató tekintet, a körülölelő védettség adja meg a gyermek számára az érzelmi biztonságot, mely kiegyensúlyozott fejlődésének feltétele.

Pozitív attitűd kialakulása a következő kapcsolatokban: óvodapedagógus – gyermek, gyermek – dajka, gyermek – gyermek.

A szeretet megnyilvánulásai:

- törődés, figyelem, gondoskodás, elfogadás, tolerancia, empátia,
- a gyermek tisztelete, személyiségjogainak garantálása,
- engedni egyéniségét kibontakozni, *kiemelt figyelemmel a nemzeti, etnikai kisebbségekhez tartozó gyermekek esetében.*
- megérteni, mit érez, mit gondol, mit szeretne a gyermek.

Az óvodába kerülő gyermek fejlődésének lényeges összetevője a szocializáció.

A fejlődéshez biztosítani kell:

- éntudatának, énérvényesítő törekvésének és szociális érzékenységének együttes fejlődését,
- a gyermek alakuló kapcsolatait felnőttel és társaival pozitív érzelmi töltés jellemezze,
- utánzással – felnőtt, vagy nagyobb társ – természetes élethelyzetekben megtanulják az együttélés, együttműködés szabályait. Gyakorolják a toleráns viselkedést, *tiszteljék egymást, fejlődjék empátia képességük, természetességgel fogadják el a különbözőséget,*
- sokszínű tevékenységben alkalmazkodjanak egymáshoz, *fejlődjön ki önkifejező képességük, a közösségben alakuljon ki az önérvényesítés és alkalmazkodás helyes aránya,*
- *az óvodai élet során megismertetjük a gyermekekkel a szokás és normarendszert, mely segíti erkölcsi tulajdonságaik fejlődését, a nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó gyermekeknél saját nemzeti szokásaik megismertetése, ápolása.*
- gazdag, interaktív viszonyban konfliktusok is keletkezhetnek, melyek megtanítják a gyermekekkel a feszültségek, ellentétek, különböző igények kulturált megoldását, levezetését. Arra neveljük őket, hogy problémáikat igyekezzenek saját maguk megoldani,
- *A szülőföldhöz való kötődés megalapozása szűkebb és tágabb környezetünk megismertetésével történik.*

A gyermekek megismerésének az életkori sajátosságok tanulmányozása fontos feltétele – érési jelzésnek tekinthetők – ahhoz azonban, hogy magát az egyént megismerjük, az egyes gyermeket kell jól megfigyelni, mert az életkorra jellemző fejlettségtől jelentős egyéni eltérések lehetnek.

A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodai beíratásának támogatás, valamint a teljes körű, minél hosszabb ideig tartó óvodáztatás biztosítása érdekében kapcsolatot építünk ki a védőnőkkel.

Beiratkozáskor fokozottan figyelünk a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek arányos eloszlására az óvodai csoportok kialakítása során.

A gyerekek minél kevesebb óvodai hiányzása érdekében szülői értekezleteken, egyéni beszélgetések alkalmával alkalmazzuk a meggyőzés pedagógiai módszerét.

Az óvoda nyitvatartási idejével növeljük a szülők munkavállalási esélyeit.

A nehezen szocializálható, szociálisan hátrányos helyzetű, lassabban fejlődő, *sajátos* nevelési igényű gyermekeket fejlesztőpedagógus, illetve logopédus segíti a felzárkóztatásban.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

Kialakul a reális énképe. *Erkölcsei ítélőképessége (együttérzés, segítőkészség), akarat tulajdonságai (önfegyelem, önállóság, önzetlenség) egyensúlyban van önértékesítő törekvéseivel.*

Képes:

- *a különbözőségek elfogadására,*
- *érzelmei kulturált kifejezésére,*
- *konfliktusait kezelni.*

5.3. Az értelmi fejlesztés feladatai, a nevelés megvalósítása

„A képességek az emberben a nekik megfelelő tevékenységek célszerű gyakorlásával alakulnak ki. A már kialakult képességek részt vesznek a további tevékenységek lebonyolításában és ezen keresztül éreztetik hatásukat. A tevékenységek és a képességek egymástól elválaszthatatlanok.” – Lénárt Ferenc (Képességek fejlesztése a tanítási órán, Tankönyvkiadó, Budapest, 1987. 21-22. oldal).

A képességek fejlettsége az óvodáskorban elsősorban tevékenységben érhető tetten, és fejlesztése is a megtervezhető tevékenységekben hatékony (*élethelyzetben való gyakorlat*).

A pedagógiai folyamatban a fejlesztő feladatokat a fokozatok figyelembevételével differenciáltan célszerű megtervezni, majd a gyermek tényleges fejlődési üteméhez kell igazítani.

5.3.1. A tanulás és szervezeti formája

A tanulás óvodáskorban elsősorban játékos cselekvésben megy végbe. Az eredményes tanulás alapja a megismerő folyamat és a tevékenység, cselekvés összekapcsolódása. A 3-4 éveseknél a cselekvések, tevékenységek bemutatása, 5 év körül a bemutatás és magyarázat együttesen, míg később már a magyarázat is hatékonyan ösztönöz tevékenységre, eredményez tanulást.

Az óvodáskorúak tanulásában jelentős szerepe van a modellkövetésnek, utánzásnak és a belátásos tanulásnak. Ez fokozza a felnőttek felelősségét, hisz minden tevékenységük, minden megnyilvánulásuk minta a gyermek számára. Tudnunk kell azt is, hogy a gyermek nemcsak magát a tevékenységet utánozhatja, hanem az óvónő tevékenységhez való viszonyát is.

A beszéd fontos eleme a tanulásnak. A valóságos kommunikációs helyzetek – beszélgetés, kérdés, spontán közlés – elősegítik a gondolkodás fejlődését, a tanulás eredményességét.

A spontán tanulási helyzetek mellett szükség van az óvónő által rendszeresen szervezett, tervszerű tanulásra is. A program szerinti tanulás eltér a hagyományos tanulástól. Ennek egyértelmű igazolása az epochális rendszer és az egyéni fejlesztés középpontba állítása.

A program gyermekszemléletével nem egyeztethető össze a kötelező foglalkozások – kivétel a testnevelés foglalkozás – szervezése. A kötelezőség, az ebből eredő tömeges jelenlét, a gyakori kudarc, az önérvényesítési igény, egyéni szükséglet háttérbe szorítása fokozatosan visszaszorítja óvodáskorban a belsőből eredő kíváncsiságot, érdeklődést, gátolja az autonóm önirányítás, önszabályozás kialakulását.

Nem használható a kezdeményezés szó sem, mert a tanulás szervezéséhez, a gyermek érdeklődésének felkeltéséhez semmilyen mesterséges motiváció nem szükséges. Az a szerencsés és kívánatos, hogy ha maga a tevékenység vonzza a gyermeket, a tanulás öröme, élménye, sikere motiválja, nem valamilyen külső felhívó inger.

A tanulást kötetlen tanulási folyamatnak nevezzük, ami annyit jelent, hogy a gyermek számára a részvétel önkéntes, az óvónő pedig a megfelelő időben megteremti a tanulás feltételeit, minden felhívó jelleget mellőzve, szervező, előkészítő munkát végez. Az egyetlen kötelezően szervezett foglalkozás a testnevelés.

Ez esetben a hagyományos elnevezés is használható. A kötelezőség a megoldandó feladatokból ered.

5.3.2. Az anyanyelvi nevelés feladatai és a kommunikáció

A kommunikációs képesség az óvodáskor fontos alapképessége. „... elsősorban a kommunikáló képességet, a beszélő magatartást kell fejleszteni. A beszélőkedvet kell kialakítani ...” – Sugárné dr. Kádár Júlia (A beszédfejlődés útjai, beszédfejlesztés az óvodában, Tankönyvkiadó, Budapest, 1986. 8. oldal). A beszélőkedv *ösztönzése*, megőrzése mellett alapvető feladat beszédhelyzetek teremtése a gyermek számára. A beszélőkedv, a beszédhelyzet, a beszédlehetőség a családi környezet – élmények, ingergazdagság – *beszélő környezet* és az óvodai modell – óvónő, környezet, gyermektársak – együttesen hatnak a gyermek beszédfejlődésére. Az óvodában fokozzák a beszédaktivitást a bővülő társas kapcsolatok, a változatos kommunikációs helyzetek.

A beszédfejlesztés az egész óvodai nevelést átfogó feladat. Az óvónő ismerje a gyermek beszédállapotát, melyet az alábbi szempontok szerint figyelhet meg:

- 1.) Beszédhallás: a beszédészlelés és a beszédmegértés alapja a tökéletes hallás.
- 2.) Beszédértés: két részből áll: a beszédészlelés és beszédmegértés.
- 3.) Hangok vizsgálata: a szó elején, közepén és végén.
- 4.) Mondatszerkesztés (szabályos, nyelvtanilag helyes mondatok)
- 5.) Összefüggő beszéd (mese, történet önálló elmondása)

A beszédfejlődés optimális színtere a játék, mert a közös játék oldott légköre a gyermekekben feloldja a beszédgátlást, ezáltal élénk interaktív, kommunikatív kapcsolatba kerülnek egymással és a felnőttel. A jókedvű játéksituációkban újabb és újabb szavakkal, kifejezésekkel gazdagodik a gyermekek szókincse, fokozódik beszédkedvük, javul beszédértésük.

A beszéd fejlődésében a felnőtt szerepe, a *helyes mintaadás (javítgatás nélkül)* és *szabályközvetítés* fokozottan kitüntetett, mert „... a gyermek szókincse, kifejezőképessége

éppen a felnőtt elbeszélése, az ahhoz kapcsolódó saját mondanivaló megfogalmazása, kifejezése révén, illetve a felnőtt mintául szolgáló közlése, kérdéseire adott válaszai nyomán fejlődik leginkább ...”.

A gyermek beszédtanulásánál „... döntő tényező az érzelmi alapon megvalósuló utánzás” – Sugárné dr. Kádár Júlia (Beszéd és kommunikáció az óvodás- és iskoláskorban, Akadémia Kiadó, Budapest, 1987. 199. oldal). A család mellett az óvónő fejleszti leghatékonyabban a gyermekek kommunikációs képességét abban az életkorban, amikor a legfogékonyabbak, ez fokozott felelősséget jelent. Az óvónő beszéde mindig legyen nyelvtanilag kifogástalan, egyszerű, de mégis kifejező.

Az óvodapedagógus feladatai

- a gyermekek kérdéseire mindig válaszoljon,
- tegyen fel ő is kérdéseket,
- segítse tapintatosan a beszédhibás gyermekek fejlődését (*javítgatás nélkül*),
- fordítson figyelmet a gátlásos, szociálisan hátrányos helyzetű gyermekekre, empátiával törekedjen a szóbeli aktivizálásra,
- alkalmazza a nyelvi játékokat.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- képesek verbális kapcsolatot kialakítani,
- szívesen, összefüggően beszélnek, beszélgetnek,
- használják a tapasztalatok során szerzett, megismert szavakat,
- beszédük tiszta, a magyar nyelv szabályainak megfelel,
- ismerik és használják a verbális és nem verbális kommunikáció szabályait (hallgasd meg a másikat, ne vágj a szavába, tekintet, gesztusok, stb.)
- szókincse gazdag, használ jelzőket, határozókat
- ragozásnál és mondatszerkesztésben helyesen alkalmazza a nyelvtani szabályokat (múlt-, jelen-, jövőidő, tagadásnál helyes szórend, kérdésnél helyes intonáció, stb.)
- kommunikációját a figyelés, a másokra reagálás, a kivárás, az udvariasság jellemzi,
- a nyelvi eszközök használatában kreatív.

5.3.3. Illem

A kommunikációhoz szorosan kapcsolódik az illem. A gyermekeknek, hogy az élet produkálta helyzetekben mindig gyorsan és megfelelően tudjanak eligazodni, megtanítjuk a helyes viselkedés és együttélés elemi szabályait, melyeket természetes élethelyzetekben gyakorolhatnak:

- a köszönés módjára vonatkozó illemszabályok,
- a bemutatkozással kapcsolatos illemszabályok,
- megszólítás, tudakozás, kérés,
- étkezés, vendégfogadás, vásárlás szabályai,
- illemszabályok az udvaron,
- a jó megjelenés illemszabályai,
- óvodán kívüli viselkedés, öltözködés kulturális és más intézményekben,
- az ajándékozás illemszabályai.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

Ismerik és alkalmazzák a társadalmi normáknak megfelelő elemi illemszabályokat: köszönés, kérés, megszólítása, tudakozás, bemutatkozás, megköszönés, ajándékozás, étkezés, alkalomhoz illő öltözködés.

5.3.4. A *halmozottan hátrányos helyzetű* gyermekek differenciált fejlesztése, fejlődésének segítése

A halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek fejlesztésének ütemezése a hozzá kapcsolódó bizonylatok a Fejlődési naplóban található meg.

A szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek felmérése és a gyermekvédelmi felelősnek jelentése a csoportos óvodapedagógus feladata – tanév elején szeptember 30-ig, új gyermek érkezése esetén az érkezéstől számított 30 napon belül. A szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek differenciált fejlesztésének feladatait, és fejlődésének segítségét az óvoda gyermekvédelmi felelőse, a fejlesztőpedagógus és a csoportos óvónő közösen határozzák meg, majd szakmai kompetenciájuknak és munkaköri leírásuknak megfelelő szakterületükön nyújtanak segítséget.

A gyermekvédelmi felelős feladatai a „Gyermek- és ifjúságvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenységre vonatkozó feladatok” című fejezetben található.

5.4. A fejlődés általános jellemzői óvodáskor végére

A gyermekek fejlődését genetikai adottságok, a környezet, a nevelés és az érés sajátos törvényszerűségei határozzák meg. Vannak általános, életkori fejlettségi mutatók, melyeknek a gyermek saját egyéni képességeinek fejlettsége szerint felel meg, egyes területeken kiemelkedőbb, máshol gyengébb.

A családi és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a gyermekek többsége eléri azt a fejlettséget, mely garantálja a sikeres iskolakezdést.

Az iskolai érettségnek testi, lelki és szociális kritériumai vannak, melyek egyformán fontosak és szükségesek az iskola megkezdéséhez.

Testi érettség

Megtörtént az első alakváltozás, megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Mozgása összerendezett (*erőteljesen fejlődik a mozgáskoordináció, finommotorika*). Ismeri és alkalmazza a higiéniai szabályokat, testi szükségleteinek kielégítését képes irányítani. Szeret mozogni, teherbírása, terhelhetősége fokozatosan nő.

Lelki érettség

Örömmel készül az iskolába, szeret és akar tanulni. Tele van kíváncsisággal, érdeklődéssel, megismerési vágygal. A tanuláshoz szükséges képességei folyamatosan fejlődnek. Ismeri saját testrészeit, megerősödött a téri tájékozódása, saját testén is és a térben is felismeri a jobb és bal irányt, megfelelően használja a téri viszonyokat jelölő névutókat (alatt, fölött, mögött, között; -on, -ról, -ban, stb.)

Megtörténik az észlelési funkciók, látás, hallás, tapintás, téri tájékozódás, és a motoros (mozgásos) rendszerek működésének összerendeződése, integrálódása. Szerepük meghatározó a tanulás eredményességében. Az alak, forma, méret (nagyság), szín felismerés azt jelenti, hogy képes a gyermek több szempont (pl.: szín, méret, forma, felület anyag) szerint csoportosítani, párosítani (dominó), felismeri a különbségeket, azonosságokat. Csak tapintással, vagy csak illat, vagy szóbeli jellemzés, csak hang, stb. alapján is felismeri környezetét tárgyait. A részből felismeri, ki tudja rakni az egészet (kirakók), az egész látásakor felfedezi a hiányzó részeket.

Megjelenik a szándékos figyelem, a megtanulni akarás, azaz a szándékos bevézés és felidézés, az elemi fogalmi gondolkodás (tudja, mi tartozik a virágok, zöldecskék, játékok,

közlekedési eszközök, évszakok, gyermekek, emberek, állatok, vadállatok, stb. fogalmába).

Érthetően, folyamatosan, összefüggően beszél, gondolatait, érzelmeit, tevékenységeit szóban is meg tudja fogalmazni.

Képességeinek megfelelően rendelkezik tapasztalatokkal, ismeretekkel, melyeket természetes környezetben szerzett meg, így ezek valóságosak, reálisak.

Elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról, családjáról, a napszakokról, ismeri és alkalmazza az alapvető közlekedési szabályokat, ismeri a járműveket, az évszakokat, azok legjellemzőbb jegyeit, a környezetében látható virágokat, zöldségeket, gyümölcsöket, állatokat.

Tud tájékozódni szűkebb környezetében, ismeri az ott lévő intézmények, épületek (bolt, posta, könyvtár, orvos, stb.) funkcióját. Érzelmileg kötődik lakhelyéhez, szereti a természetet, meglátja annak szépségét, védi, óvja a növényeket, állatokat, környezete épségét. Rendelkezik mennyiségi ismeretekkel (több, kevesebb, ugyanannyi), számlál, felismeri a formákat (kör, háromszög, stb.), a kiterjedéseket (alacsony, széles, hosszú, stb.). Szereti a problémahelyzeteket, új megoldásokat is keres, feladatvégzésben kitartó, sikerre törekszik. Gyakran ellenőrzi tevékenysége eredményességét, a felfedezett hibáit javítja.

Szociális érettség

Készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására. Képes kapcsolatok alakítására, együttműködésre felnőttekkel, gyermekekkel egyaránt. Elfogadja, ismeri és igyekszik betartani a szabályokat, fokozatosan alakul az alkalmazkodás és önértékesítés helyes aránya. Tudja készletetni igényei kielégítését, képes mások igényeihez alkalmazkodni.

Erősödik feladattudata, a tevékenységeket, ha elkezdi, nem hagyja abba, amíg el nem készül vele, a feladatokat megoldja, sikerre, eredményre törekszik. Egyre szembetűnőbben kitartás, fegyelmettség, önfegyelem, önállóság jellemzi.

6. GYERMEKI TEVÉKENYSÉGEINK

6.1. A játék

Óvodáskorban a gyermek tevékenységformái a játék, a tanulás és a munka. A játékból alakulnak ki, és fokozatosan különülnek el, de játékos jellegük az óvodáskorban végig megmarad.

A játék a gyermek legfőbb tevékenysége, a szocializáció színtere. A gyermek fejlődése a játékban a legintenzívebb. Az utánzás, a tevékenységi vágy, az önállósulás, az értelmi, a motoros, a kommunikációs képességek, az érzelmi, akarat tulajdonságok, a szociális magatartás a játékban – a gyermekeknek szabadon választott önkéntes tevékenységében – integráltan fejlődik.

A játék a gyermek önmegvalósítása, érzelmeinek, vágyainak, lelkiállapotának önkifejezése, fejlettségének legjobb mutatója. A játék a valóság szubjektív tükröződése, a szimbólumképzés csodálatos világa.

A játékban a szimbólumok elemzésével érthetjük meg a gyermek érzelmi állapotát, viselkedését, megfigyelhetjük kommunikációs, kognitív fejlettségét, információt kapunk a teljes személyiségről. A gyermek jelzéseit „értő” óvónő felismeri, érzékeli a problémákat, segít a gyermeknek a feldolgozásban.

Nevelési módszerek közül ajánlott a Gordon által kidolgozott „értő figyelem” módszere. E módszer magában hordozza az empátia képességét, a gyermek tiszteletét.

Az óvónő a gyermek lelkiállapotába, problémájába beleélve magát a gyermek érzelmeit szóban megfogalmazza, megéri őt, segíti ezáltal a saját megoldás keresésében, megtalálásában, a feszültségek levezetésében, a feldolgozásban. Minden helyzetben kimutatja és megfogalmazza az óvónő a saját érzelmeit is. A módszer alkalmazására játéktevékenység során fokozottan nyílik lehetőség, de az a jó, ha minden tevékenységnél lehetőség szerint alkalmazzuk.

A játékban a gyermekek megtanulják sok pozitív példa alapján önállóan megoldani konfliktusaikat. Ilyen helyzetekben erősödik bennük a „... feszültségek és kudarcok túrására” képessége, a megvigasztalódás és a kibékülés, a kreatív konfliktusmegoldás

interperszonális sémáinak megtanulása” – Dr. Buda Béla (A személyiségfejlődés és a nevelés szociálpszichológiája, Tankönyvkiadó, Budapest, 1980. 114. oldal).

A konfliktusok esetenkénti jelenléte természetes. Az életkor szerint kialakított csoportokban leggyakrabban az eszközök birtoklása és a rangsorképzés – ki a vezér, ki az erősebb – váltja ki.

Az osztatlan csoportokban csökken a konfliktusok száma, ez következik abból, hogy különböző fejlettségű gyermeknek más a játékeszköz igénye, és a szociálisan érettebb gyermekek mintát adnak az együttműködésre, a megegyezésre. A játék a gyermekek közötti együttműködésre épül. Az óvodáskorú gyermekek legtöbb játéka közösségi játék. Ez adja az óvodai közösségi nevelés sajátosságát, amit a legjobb család sem tud gyermeke számára nyújtani.

A gyermekek játékát gazdagítják az élmények. A környezeti ciklusban szerzett élmények (piac, bolt, mentőállomás, orvos, stb.) megjelennek – sok szubjektív töltéssel – a játékban.

A tanulásban, a spontán játékban egyaránt alkalmazott társas- és szabályjátékok ötvözik a játék spontaneitását, és a tanulás célirányosságát. A játékban kiemelten fontosnak tartjuk az óvónő szerepét.

Fő feladatai

1.) A szabad játék folyamatosságának megteremtése

2.) *Az óvoda és az óvodapedagógus feladata, játékformákhoz, s szimbolikus szerepjátékokhoz, a konstruáló játékokhoz, a szabályjátékokhoz, melyek a tervezésben is megjelennek a feltételek* (élmény, hely, idő eszköz, amit a gyermekek is készítenek) **biztosítása**, amellel elengedhetetlen a **nyugodt légkör** megteremtése (magatartási formák, szabályok, csoportonkénti etikai kódex kialakítása). A gyermekeknek helyzetekhez kell igazítaniuk viselkedésüket, ami az alkalmazkodás magasabb formája (pl.: mese vagy vers hallgatása alatt kerülni kell a játszónak az erős zörgést, hangoskodást). A párhuzamosan zajló tevékenységek közül a játék az alaptevékenység. A tanulás szervezése, a tanulás maga nem zavarhatja az elmélyülten játszókat, de a játszók sem zavarhatják a nyugodt tanulást. Minden gyermek azt a tevékenységet végzi, háborítatlanul, melyet önmaga választott. *A csoportnaplóban játéktémát tervezünk, melyhez élményt biztosítunk és eszközöket készítünk.*

3.) **Együttjátás a gyermekekkel**, mindig abból kiindulva, hogy a játszó csoportnak mire van szüksége. Az együttjátás nem lehet beavatkozás, nem korlátozhatja a gyermekek

önállóságát. Az együttjátszás nagy jelentőségű, mivel az óvónő magatartása, viselkedése, kommunikációs reagálása a gyermekek megnyilvánulására, egész személyisége modell a gyermekek számára. Az óvodapedagógus nem kívülálló külső, hanem a játékélménybe beépülő belső modell, ami segíti a mintával azonosulást. Az óvónő általában nem vállal irányító szerepet, nem korlátozza a téma és eszközválasztást. Az együttjátszás arra is jobban lehetőséget ad, hogy az óvónő „belülről” segítse a gyermekek saját elképzeléseinek megvalósítását, megértse a gyermekek viselkedését, megtalálja a mélyen rejtőző okokat, segítsen a feszültségek önmegoldó levezetésében. Az együttjátszás iránti igény fokozottabb kiscsoportban, majd a szabályjátékoknál (nagy csoport) ismét erőteljesebb. Az óvónő irányító, segítő, ötletadó szerepe mindig a játékosok igényeihez igazodjon. Az irányítás nem lehet, nem válhat állandó fegyelmezéssé, a gyermekek zaklatásává. A túlírányított csoport kevesebb viselkedési próbálkozásra kap lehetőséget, csökken a szereptanulási esély, a gyermek önállósága. *Az óvodapedagógus feladata a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekre fordított kettős figyelem, a beilleszkedés támogatása a játékban, minél több párbeszédessé helyzet és célzott, tervszerű anyanyelvi fejlesztés.*

4.) Különböző fejlettségű gyermekek együttjátszásának segítése. Az óvónő vegye észre, ha a gyermekek zavarják egymást. Tegye lehetővé a különböző fejlettségű gyermekek igény szerinti elkülönült játékát is (pl.: a nagyok társasjátékát). Alkalmazza azokat a nevelési eljárásokat, ami a családban különböző korú testvérek esetében természetes. Fogalmazzon meg kívánságát: „Ne zavarj most a nagyobbakat / kicsiket!” A gyermekek tanulják meg tisztelni egymás igényeit, tanuljanak meg alkalmazkodni egymáshoz. Az óvónő teremtsen meg annak feltételeit, hogy minden gyermek saját igényeinek megfelelően játszhaszon gyakorló-, szerep-, konstrukciós-, építő- és szabályjátékokat, barkácsolhasson, bábozhasson, ha akar.

6.1.1. A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

Tanuljanak meg szabályokhoz alkalmazkodni, azokat önállóan betartani, mert az óvónő csak indirekt módszerrel tud figyelni a játékosokra, míg a tanulást irányítja. Alkalmazkodjanak az együttjátszás során egymás igényeihez. *Rendelkezzenek konfliktuskezelési technikákkal.* Fogadják el az óvónő és egymás segítségét, ha szükséges, ha a szerep úgy kívánja az alá- és fölérendeltségi viszonyt is. Játsszanak hosszan, kitartóan,

elmélyülten csoportosan és egyénileg. A nagyobbak készítsenek önállóan eszközöket, a kisebbek jelezzék eszközigényüket. Életkori sajátosságuknak, egyéni fejlettségüknek megfelelő játékokat kezdeményezzenek, és játszanak (gyakorló-, szerep-, építő-, konstrukciós-, szabályjátékok, barkácsolás). Jelenjen meg személyiségükben az óvónő viselkedésmintája, kommunikációja, mint követő modell.

6.2. Az epochális tanulási rendszer

Az epochális (korszakokba tömörített) oktatás azt jelenti (Rudolf Steiner nyomán) a Waldorf-pedagógiában, hogy a gyermekeknek nem óránként változó tanrendjük van. Az órák tömörítve vannak, három-négy hetes ciklusokban tartják, majd másik epocha váltja fel. Az epochális tanítás lehetővé teszi, hogy a gyermekek érdeklődése tartósan egy területre koncentrálódjon, s e területen belül a legkülönbözőbb oldalról, sokfajta eszközzel, módszerrel közelítsék meg az anyagot. Azért választottuk óvodánkban ezt a tanulási rendszert – annak ellenére, hogy ez csak iskolában honos –, mert az elmélyülés lehetőségét biztosítja a gyermekeknek a feldolgozandó témában. A tapasztalatszerzés folyamattá válik, az ismeretet nem pointilista módon – hetente egyszer-kétszer, foglalkozásokra bontva –, hanem összefüggéseiben, kölcsönhatásaiban kapja, és a hosszú folyamatokban, ismétlődésekben hosszú időtartamban szervezettebbé váló észlelést és fejlődést biztosít.

Az epochális tanulás olyan rendszer, melyben:

- a testnevelés kivételével minden tervezett tanulás kötetlen, mert ez az a szervezeti forma, melyben a 3-7 éves korú gyermekek képességei jobban aktivizálhatók, amelyben megőrizhetik autonómiájukat,
- önként, de egyszerre maximum nyolc gyermek vehet részt,
- elkerülhető, hogy legyenek olyan gyermekek (tankötelesek), akik az önkéntesség miatt esetleg rendszeresen nem vesznek részt a szervezett tanulási folyamatban.

A tanulási tevékenység szervezése epochákban történik. Környezetismeret, környezetvédelem, munka, illem és matematika tanulás epochák vannak, melyek helyét és

idejét a tanévben az aktualitás (pl.: évszak) határozza meg. Ez azt jelenti, hogy a környezeti és matematikai tanulás ciklusokba rendeződve követi egymást.

Egy epochába sorolt témakör (pl.: őszi) anyagával több hétig (2, 3 vagy akár 4 hétig is) lehet foglalkozni folyamatosan. A naponta ismétlődő feldolgozás megteremti a folyamatos gyakorlás feltételeit, de azt is eredményezi, hogy a témakör feldolgozása mindig az egészről indul, majd a részek egymásra építésével az egészhez tér vissza. Epochális feldolgozás eredményeként megszűnt az ismeret- és tapasztalatszerzés mozaikolása, foglalkozásokra szétesése.

A témakör feldolgozásának mélységét mindig az epochális tanulásban résztvevő gyermekek egyéni fejlettsége határozza meg.

A gyermekek öntevékenyen vesznek részt a tanulásban, a folyamatos egymásra épülő, fokozatosan gazdagodó, koncentrikusan bővülő tapasztalatszerzés eredményeként lépésről lépésre felfedezik az oksági viszonyokat, összefüggéseket, képesek azonosságok, különbözőségek meglátására, általánosításra, konkretizálásra, és adott vagy választott szempont szerinti osztályozásra.

Az epochákat témakörönként alakítjuk ki, hozzákapcsolva lehetőség szerint komplexen a zenei és a mese-vers anyagokat, ábrázoló technikát, testnevelést.

Az epochák időtartama (az, hogy hány hétig tart) a feldolgozandó témakörtől függ, ettől eltérés csak a kiscsoportban van.

A 3-4 éves korcsoportban a ciklusok kéthetesek. A matematika- és környezetciklusok között úgynevezett pihenőhetek vannak, ami azt jelenti, hogy ezeken a heteken nincs ciklus, de van minden: mese-vers, ének, ábrázolás és testnevelés.

A témakörök anyagát az óvónők bontják le úgy, hogy feldolgozásuk kövesse a tapasztalatszerzés és világlátás általános elveit, az általánostól indulva a részeken át vissza az egészlegességig.

**Példa a környezetismeret, környezetvédelem, munka, illem epocha
hetekre bontásához, vegyes életkorú csoportokban**

Epocha témaköre: Ősz (feldolgozás 3 hét)

Emlékezés a nyárra, az őszi szépsége, az időjárás változása, hatása

1. hét: emberre (helyszíni)

2. hét: állatra, növényre (helyszíni)

3. hét: benti feldolgozás, az ismeretek alkalmazása játékokkal

Környezetvédelmi feladatok:

- védjük, ápoljuk a növényeket,
- ne tépjék le a virágokat, gyönyörködjenek bennük,
- óvják, védjük, figyeljük meg a bogarakat, állatokat

Évszakhoz kapcsolódó munkák:

- virágmaggyűjtés, fűgondozás,
- levélséprés folyamatosan,

Egész évben: játszóterület növényzetének gondozása, megóvása.

Illem:

- köszönés,
- bemutatkozás (kézfogás, tekintettartás),
- az utcán halkán beszélgetünk,
- a járda egyik szélén megyünk, hogy ne akadályozzuk a forgalmat,
- ismerősöknek köszönünk

Epochákban szervezett tanulási folyamat rendje egy hétre lebontva

A hetirend az óvónő által szervezett fejlesztő tevékenységek napját határozza meg, kivéve az ábrázolást és az ének-zenét.

Környezetismeret, környezetvédelem, munka, illem epocha

Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
Ábrázolás	Ábrázolás	Ábrázolás	Ábrázolás	Ábrázolás
Mese-vers	Mese-vers	Mese-vers	Mese-vers	Mese-vers
Ének-zene	Ének-zene	Ének-zene	Ének-zene	Ének-zene
Környezet	Környezet	Környezet	Környezet	Munka
	Testnevelés (kötelező)			Testnevelés (kötelező)

Matematika tanulás epocha

Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
Ábrázolás	Ábrázolás	Ábrázolás	Ábrázolás	Ábrázolás
Mese-vers	Mese-vers	Mese-vers	Mese-vers	Mese-vers
Ének-zene	Ének-zene	Ének-zene	Ének-zene	Ének-zene
Matematika	Matematika	Matematika	Matematika	Munka
	Testnevelés (kötelező)			Testnevelés (kötelező)

Az óvónők kötetlen, mikrocsoportos – osztott és osztatlan életkorú csoportokban egyaránt – egyéni fejlődésre, fejlesztésre koncentráló tanulási tevékenységet szerveznek, maximum 6 gyermek részvételével, négy napon keresztül, azonos témával, egyénekre szabott feladatokkal, módszerekkel, eszközökkel. A részvétel négy napon át a gyermekek számára lehetőség, eldönthetik, melyik napon vagy egy héten, hányszor vesznek részt a tanulási tevékenységben. A negyedik napon az óvónő tanulni hívja azokat, akik addig önként nem vettek részt és 5-7 évesek.

A bevonás minden tevékenységre (mese, ének-zene, ábrázolás, matematika, környezet) vonatkozik. Helyes, ha az óvónő arra is felfigyel, ha egy négyéves gyermek soha nem vesz részt a tanulásban, és igyekszik az okokat megtalálni. A tanulási tevékenységet játékidőben, jól elkülönített, a tanuláshoz fenntartott helyen naponta – megközelítően – azonos időben szervezzük.

Az óvónő megteremti a nyugodt tanulás feltételeit:

- elmélyülten játszó gyermekcsoport,
- jól átgondolt szokásrendszer (pl.: halk beszéd, tapintatos viselkedés),
- célszerűen berendezett csoportszoba, viszonylagosan elkülönített tanulóhellyel

Az epochális rendszerű tanulás jellemzői, pozitívumai

Az epochális programban az óvónők ciklusmegosztásban dolgoznak. Ez azért indokolt, mert a saját tárgyukban (környezet vagy matematika) folyamatosan követni tudják a gyermekek tapasztalatszerzését, ismereteinek bővülését, képességeinek fejlődését. Követni tudják az egész éves és az évenként egymásra épülő folyamatot. Saját ciklusanyaguk mellett ismerjék a párjuk munkáját is, mert hiányzás esetén egymást helyettesítik. Az együttműködés elengedhetetlen a gyermekek érdekében.

Osztatlan és osztott életkorú csoportokban a fejlesztés egyaránt az egyéni fejlettségre épül. Belső motiváció és nem külső kényszer hatására vesznek részt a gyermekek egy sajátos megismerő folyamatban, kivéve azokat, akik önként nem kapcsolódtak be, és tankötelesek. Számukra esetenként kötelezővé válhat a részvétel, hisz nem maradhatnak ki rendszeresen a szervezett tapasztalatszerzésből. Egyszerre kevés gyermek vesz részt a szervezett tanulásban (6-8 fő), az óvónő minden gyermek tevékenységét külön-külön figyelemmel kíséri, kiküszöböli a sikertelenséget, kudarcot, növelve a gyermek önbizalmát, mely fokozza aktivitását, teljesítményét.

Segítséggel vagy önkorigálással javíttatja a hibát, rávezet a sikeres megoldásra, az iskolába menőket fokozottan önellenőrzésre buzdítja.

Fontos, hogy a gyermekekben pozitív viszony alakuljon ki a megismeréshez, ezen belül a tanuláshoz, azaz szeressenek, akarjanak tanulni. A kudarc, sikertelenség azt a kíváncsiságot, érdeklődést oltja ki a gyermekből, ami az óvodáskor szembetűnő jellemzője. Ezért a tanulásban – nem a szocializációs folyamatban – a gátló kudarcok kiküszöbölésére kell törekedni, mert a siker öröme önmaga motiválja a gyermeket az újabb örömteli megismerő, tapasztalatszerző tevékenységre, tehát önmaga fejlődésének rugójává válik. Az óvónő tudja pontosan, hogy az adott gyermeknek milyen szintű feladatot adhat ahhoz, hogy erőfeszítések árán sikerélményhez jusson, vagyis a tevékenység elvégzésének eredményeként képességei fejlődjenek. Az óvónő mindig meggyőződik arról, hogy a gyermek érti-e a neki adott feladatot, megoldásra ösztönöz, kitartásra, újabb próbálkozásra buzdít, értékelésével erősíti a gyermekekben a reális önbizalmat, ami fokozza biztonságérzetüket, emocionális stabilitást eredményez.

Az epochális tanulási folyamatban megsokasodott a beszédhelyzetek száma, fokozódik a gyermekek beszédkedve, mert van idő és lehetőség mindenkit meghallgatni. Ilyen légkörben a bátortalanok, a régebben mindig hallgatók is megszólalnak. Az óvónő úgy

irányítja a beszélgetést – kiemelt módszerek tekintendő – hogy a gyermekek kérdezhessenek, mert számunkra kérdéseikkel jelzik, hogy érdeklődésük adott esetben mire irányul. A tanulási tevékenység időtartama nem behatárolt, a gyermekek érdeklődésétől függ. Epochális rendszerben egy héten át akár négyszer is részt vehetnek a tanulási tevékenységben, folyamatos gyakorlásra van lehetőség. Ilyenkor az óvónő figyel arra, hogy az előző napok eredményeire építve további fejlesztő tevékenységgel lássa el a gyermeket. A tanulásban résztvevő gyermeket ismerve az óvónő kiválasztja számára azt a feldolgozandó, alkalmazandó műveltség tartalmat magában hordozó játékot, mely szerinte megfelel a gyermek tudásának, képességeinek. Az óvónő a gyermek tudásából következtet a részképességek fejlettségi szintjére. Bizonytalanság esetén megerősíti a tapasztalati tevékenységben szerzett tudást, hogy az alkalmazóképes legyen.

A gyermekek általában más-más feladatot kapnak, esetenként lehet azonos is, vagy a másik gyermek előző játékát is megkaphatják, ha azt az óvónő szükségesnek tartja, vagy a gyermek kéri.

Az epochális tanulási folyamatban (matematika, környezet benti feldolgozása) a gyermekek az óvónők által tervezett játékokon, játékos feladatokon keresztül szerzik meg, gyakorolják, alkalmazzák ismereteiket.

A játék szerepe az epochális tanulási folyamatban

Az élet alapfolyamata a tanulás. A tanulás jelen van a játékban, munkában, a tanítás-tanulási folyamatban, azaz a gyermekek minden tevékenységében.

A játék is jelen kell, hogy legyen a tanulásban, hisz a játék az óvodás gyermek alaptevékenysége.

A játékon keresztül tanul legintenzívebben. Amikor játszik, a gyermekben emóciók zajlanak, erősödnek, képességek aktivizálódnak, melyek egész személyisége fejlődésének rugója. A játékban a gyermek általában aktív, belső motivációból eredő érdeklődése hosszú ideig megmarad.

Képes sokáig figyelni, tevékenységére kitartás, elmélyülés jellemző. A játék öröme, a siker érzése újra és újra tevékenységre ösztönzi.

Ebből a felismerésből is következik, hogy az óvodáskorban a pedagógiai értelmezésű tanulást a gyermek számára játékokon keresztül kell szervezni, hogy a tanulásban is aktivizálhatók legyenek a fent jelzett folyamatok. Az epochális rendszerű tanulás folyamat

erre épül. A gyermekek az óvónő által tervezett, elkészített szabályjátékokon, játékfeladatokon keresztül ismerkednek a matematikával, dolgozzák fel a környezetről szerzett tapasztalatokat, ismereteket. Egyértelműen elkülönítjük a játékidőben játszott és a tanulási folyamatban felhasznált játékot.

Az epochális tanulási folyamatban alkalmazott játék az idegrendszer összerendeződését segíti, és minden esetben magában hordozza azt a műveltség- és tudástartalmat, melyet megértetni, elsajátíttatni, gyakoroltatni kívánunk a gyermekekkel. Ez mindig egyéni képességhez tervezett játék, amely arra szolgál, hogy az adott gyermek képességeit fejlessze öntevékeny részvételével. Ezek a játékok a képességfejlesztés eszközei és módszerei is egyben. Olyan eszközök, melyek együttesen magukban hordozzák a játék és a tanulás pozitívumait.

Az a cél, hogy a szenzoros és motoros rendszerek fejlődési és összerendeződési folyamatát – szín- és alaklátás, egész-rész összefüggésének helyes felismerése, formaészlelés (forma, méret, felület, nagyság), motoros fejlődés (szem-kéz koordináció), finommotorika fejlődése, a taktilis felismerés, térészlelés – a játékokon keresztül segítsük, hisz ez alapfeltétele a magasabb rendű megismerő folyamatoknak, a sikeres iskolai tanulásnak. A játékok a gondolkodási műveletek gyakoroltatását, az emlékezet, a beszéd és a figyelem fejlesztését szolgálják.

A tanulási folyamatban a játékok, játékos feladatok vonzóvá teszik a tanulást a gyermekek számára, önként, belső motiváció hatására vesznek részt a folyamatban.

Növelik a gyermek intellektuális aktivitását, kíváncsiságát, megtartják érdeklődését, fokozzák tudásvágyát, erőfeszítését, kitartását, a siker reménye újra és újra próbálkozásra ösztönzi.

A vonzó játékok gyakorlásra, új megoldások keresésére sarkallják.

A tevékenység, a játék öröme, az öntevékeny részvétel a tanulásban, a tudás szülte sikerélmény pozitívan befolyásolja gyermek viszonyát a tanuláshoz, kiküszöböli a tanulásban a kudarcot, ami a tanuláshoz, iskolához való viszony alakítása szempontjából rendkívül fontos.

Kitűnő lehetőség nyílik arra, hogy a gyengébb képességű, gátlásos gyermekek a játékba feledkezzenek, legyőzzék félelmeiket, és minden esetben sikerélményhez jussanak az ő képességeiknek megfelelő játékfeladat megoldásával – óvónői segítséggel, vagy önállóan – , melyet fokoz az óvónő elismerése.

A játékok lehetnek részterületet feldolgozók (pl.: öltöztess fel úgy a babát, hogy most ne fázzon meg), de lehetnek komplex ismereteket gyakorlók is (pl.: a négy évszak mátrix).

Érdeemes úgy megtervezni, hogy a játék továbbfejleszthető legyen, vagy egy játékon belül lehessen a gyermek képességei, tudása szerint nehezíteni a feladatokat (pl.: fedd le a logikai készlet elemeivel a képen látható formákat) – aztán szín-, forma-, nagyság-, később felületazonosítással is, majd számláld meg a piros, kerek formákat, stb.

A feladatadás változatosan történhet attól függően, kinek szól.

Lehet:

- részletesen elmagyarázni a szabályt, majd visszakérdezni,
- csak a kiinduló szabályt megmondani, a továbblépést a gyermekekre bízni,
- a gyermekekre bízni, hogy gondolja ki, mi lehet a feladat, találjon új játékszabályt,
- a gyermeket arra biztatni, hogy eszközökhöz játékot, problémahelyzetet találjon ki, vagy a kitalált játékához ő készítsen vagy keressen eszközöket. Új játékszabály keresésére akkor is ösztönözhetjük, ha először mi mondtuk meg a feladatot.

A gyermek feladatmegoldását az óvónő kísérelje figyelemmel.

Kérdezze meg:

- Miért így csináltad?
- Magyarázd el!

A verbalizmusnak is jelen kell lenni, vagyis az észlelt, öntevékenyen létrehozott eredményeket szóban is meg kell fogalmaztatni, tudatosítani.

Hibás megoldás esetén soha ne mondja azt az óvónő, hogy: „Rossz, amit csináltál!” – Gondolkodjanak együtt, a gyermek mutassa be saját következtetéseit. Adjon lehetőséget az óvónő arra, hogy a gyermek önállóan, önellenőrzéssel találja meg a hibát, ha ez nem megy, akkor az ő rávezető segítségével. Vigyázni kell azonban, hogy a gyermek értse is a hibajavítás miertjét.

A játékosság értelmezése a tanulásban sokszínű. Az epochális tanulásban és az egész óvodai életben ez az óvodáskorú gyermek eredményes tanulásának feltétele.

Az epochális tanulási folyamat játékoságának jellemzői:

- játékeszköz használata,
- a játékoság érvényesítése a szabályismertetésnél, gyakoroltatásnál,
- a játék indítékaira kell építeni, a belső motiváltság, a kíváncsiság, érdeklődés, manuális és intellektuális tevékenykedtetés, érzelmi azonosulás jelenléte, szükségletek kielégítése elengedhetetlen,
- az óvónő irányítása ösztönző, a próbálkozás, felismerés, hibázás közös gondolkodás, önkorrigálás lehetőségét egyaránt biztosítja.

A játékoság szerepe a gyermekek fejlődésével csökken, de új helyzetben, bonyolult problémaszituációban újra erőteljesen alkalmazzuk, mert segíti a megértést, az azonosulást, a szabálykövetést.

A kötetlenségről

A kötetlenség a gyermek számára önkéntességet, választási lehetőséget jelent a tevékenységek közül. Eldöntheti, hogy:

- részt vesz-e a tanulási tevékenységekben, vagy inkább tovább játszik,
- a hét melyik napján vesz részt és egy héten hányszor.

A kisebbeknek azt is jelenti, hogy felállhatnak az asztaltól vagy a tevékenység helyéről, és elmehetnek, ha akarnak – természetesen csak akkor, ha a kapott vagy választott feladatukat befejezték – úgy, hogy a többieket ne zavarják. Az 5-7 évesek, akik tankötelessé válhatnak, csak akkor mehetnek el, ha elvégezték a feladatokat, amit az óvónő nekik tervezett.

Az ő esetükben követelmény az önfegyelemre épülő szándékos figyelem, kitartás, feladattudat, feladattartás, szabálytudat erősítése, mint az iskola megkezdéséhez szükséges magatartás.

Az óvónő számára tudatosan tervezett tanulási helyzet megteremtését jelenti, naponta megközelítően azonos időben és helyen. A tanulási folyamatban az óvónő felelőssége, nevelői kompetenciája, döntéshozó helyzete miatt megnő. A ciklusra, hétre meghatározott keretanyagból neki kell eldöntenie, hogy melyik gyermeknek milyen nehézségű játékot, feladatot ad. (A gyermekek kíváncságát is figyelembe veszi, ha ők egymás játékát kérik.) Alternatívák közül kell választania a gyermek aktuális teljesítményéhez, érdeklődéséhez igazodva.

Birtokában kell lennie az egész éves tematikus tervnek, mert az egyéni eltérések és a fejlesztés követelményeként vannak olyan gyermekek, akiknek a heti anyag jelenti az új

ismeretet, vannak olyanok, akikkel az előző ciklus anyagához kell visszatérni, és olyan gyermekek is vannak, akik már jóval előrébb tartanak az ismeret- és tapasztalatszerzésben. Igaz ez osztott és osztatlan életkorú csoportok esetében is.

A tanulási folyamatban a gyermekek teljesítményét erősen befolyásolja a légkör. A meleg, korlátozó, előítélet-mentes, szeretetteljes légkör megteremtése alapfeltétel.

Fokozza a teljesítményt:

- ha lehetőséget teremtünk a gyermekek szükségleteinek kielégítésére, mint közlés, önkifejezés, szereplés, stb.
- ha az óvónő a gyermekek közötti egyéni különbségek figyelembevételével célszerűen tervezi meg a játékok egymásutániségét, a módszereket, eszközöket.

A tanulási folyamatban, miután a gyermekek egyénre szóló más-más játékeszközt kapnak, az óvónő kialakítja a szükséges munkafegyelmet, az önálló feladatvégzés képességét, és szokják meg a halk beszédet, szükség szerint a türelmes várakozást.

Az óvónő akkor irányítja eredményesen a gyermekek tevékenységét, ha:

- figyelemkoncentráció, megosztott figyelem egyaránt jellemzi,
- észreveszi és osztozik a gyermekek örömeiben, bánatában,
- szorongásmentes, sikerorientált tanulási viszonyt tud a gyermekekben kialakítani,
- interaktív-kommunikatív viszony van közte és a gyermek között

Módszerek, eszközök, munkaformák

Módszerek

- 1.) Szabályjátékok – A gyermekek önálló munkáján alapulnak. A szabályjátékokban a nevelési helyzetek mellett óriási lehetőség rejlik az idegrendszer összerendeződési folyamatának segítésére, megismerő tevékenység fejlesztésére a matematika, környezeti ismeretek, tapasztalatok alkalmazására.
- 2.) Természetes környezetben és valóságos tárgyakon történő szemléltetés, bemutatás, irányított megfigyelés, 6-8 fővel, egyéni fejlettség szerinti szempontokkal. Fokozza az eredményességet, ha minél több érzékszervet foglalkoztatunk, változásaiban, fejlődésében (évszak, növények) láttatjuk a dolgokat, a szemléltetést cselekvéssel,

beszélgetéssel, élmények felelevenítésével, esetleg magyarázattal, kérdésekkel – a gyermekeket is kérdezésre ösztönözzük – kötjük össze.

3.) Gyakorlás, ismétlés, ellenőrzés, értékelés, hibajavítás: A módszerek nem önállóan jelennek meg, a tanulási folyamatban összekapcsolódnak egymást erősítve, segítve a gyermek fejlettség szerinti befogadását.

Eszközök

Érzéki, észleleti motivációval ösztönzik a gyermekeket az ismeretszerzésre, segítik érdeklődésük felkeltését, megtartását. Az epochális tanulás eszköze maga a környező valóság, a természetes környezet, a valóságos tárgyak, élőlények (állatok), és azok makettjéből, képeiből, rajzokból készített játékeszközök, játékos feladatok.

A valóságról szerzett tapasztalat alkalmazásához készített környezeti játékok képei, rajzai, makettjei élethűek, színesek, nem tartalmaznak mesés elemeket.

A matematikai játékokhoz felhasznált formák változatosak, színesek. Követelmény, hogy az eszközök ne csak az ismeretek, tapasztalatok megszerzését, alkalmazását szolgálják, hanem a gyermekek esztétikai érzékét is fejlesszék.

Munkaformák

A tanulási tevékenységben a mikrocsoportos egyéni, individualizált munkaforma szolgálja legjobban a gyermekek egyéni képességfejlődését.

Frontális munkaformát ritkán, helyzethez igazítottan (testnevelés, ének) szabad alkalmazni, mert e munkaforma során gyakran előfordul, hogy:

- a gyermek nem érti, amit az óvónő mond (előzetes tudáshiány),
- az óvónő nem értelmezi jól a visszajelzést, mert csak 3-4 gyermeknek van lehetősége válaszolni általában a kérdésekre, s ők nem reprezentálják az egész csoport tudását,
- a tanulandó anyag nem érinti meg a gyermeket, mert túl könnyű, vagy túl nehéz neki, mint ahogy az azonos feladat sem jelent egyformán sikert vagy sikertelenséget,
- a jobb képességű gyermek gyakran szerepel, a gyengébb ritkán

E munkaforma túlsúlyú alkalmazása esetén az egyéni különbségek nem csökkennek, hanem inkább halmozódnak.

A munkaforma pozitívumai:

- közösségformáló ereje van,
- lehetőséget ad a vélemények egyeztetésére,
- más véleményének fegyelmezett meghallgatására,
- beszélgetésre

Csoport- és páros munkaforma alkalmazása esetenként indokolt, például közös rajz, festés, éneklés, mesehallgatás, vagy két gyermek együttesen old meg a tanulásban egy szabályjátékot.

E munkaformák pozitívumai:

- együtt kell működni, figyelni kell egymásra,
- fejlődik az empátia- és toleranciaképességük,
- megismerik egymást,
- csökken a szorongás a tanulási folyamatban

Az epochális tanulási rendszerben a mikrocsoportos egyéni munkaformát alkalmazzuk rendszeresen. A mikrocsoport kiscsoportot jelent, azt, hogy a szervezett, kötetlen tanulásban – matematika, környezet, benti feldolgozás és ábrázolás – maximum 6-8 gyermek vehet részt (a mese- és versehallgatásban, éneklésben részt vevők száma nem meghatározott), míg a csoport többi része játszik. Ennyi gyermek számára van előkészítve hely a tanulóasztalnál. Tapasztalat igazolja, hogy ennél magasabb létszám esetén már nem lehet megvalósítani az egyéni, individualizált munkát.

Az óvónő nem tudja figyelemmel követni a megoldásokat, megakadásokat, és nem tudja megadni a kellő segítséget.

Az individualizált munkával a gyermek egyéni sajátosságainak maximális figyelembevétele történik, az eredményesség érdekében. Ez adja az igazi egyéni fejlesztés alapját, a fejlesztés az egyéni elsajátítási folyamathoz, tempóhoz igazodik.

A gyermek önállóan végzi feladatát, tehát rendelkezik az egyéni feladatvégzéshez szükséges tulajdonságokkal (türelem, feladattudat, feladattartás, kitartás, önfegyelem, eszközhasználat, stb.)

Egyéni feladatadásnál az óvónő ismerje:

- a gyermek előzetes tudását,
- aktivizálhatóságát,
- egyéni munkára való képességét,
- eszközzel való bánni tudását.

Az óvónő irányítása direkt vagy indirekt. Folyamatosan figyelemmel kíséri a gyermekek munkáját, nyugodt elmélyülésre alkalmas tanulási körülményt biztosít. Szükség szerint segít, értékkel. A segítségnyújtás akkor eredményes, ha feltárja a megtorpanás okát.

Az egyéni tanulás pozitívumai:

- minden gyermek számára biztosítja az eredményes tanulást,
- a tanulóhoz az erőfeszítés árán elért siker kapcsolódik, ami fokozza a teljesítményt,
- pozitív attitűdváltozást eredményez a gyermekeknek önmagához – önértékelés – és a tanulóhoz való viszonyában,
- gyarapodik tudása, saját előző szintjéhez képest előrelépés, fejlődés történik,
- egyéni bánásmódról, figyelemre alapozva pozitívan alakul a gyermek-óvónő viszony

Az epochális tanulás tevékenységi formái

A kötetlen epochális tanulási rendszer tartalmi összetevői a környezet- és matematikatanulás, ének-zene, kommunikáció (beszéd-fejlesztés, mese-vers, illem), ábrázoló tevékenység és testnevelés.

Két epochát alakítottunk ki: környezetismeret, környezetvédelem, munka, illem valamint matematikatanulás. Mind a két tartalom, a környező valóság összefüggéseinek, törvényszerűségeinek megismertetését szolgálja.

A környezetismeret az élő természeti környezetben és a társadalmi környezetben bekövetkezett változásokat, a változások hatásait, következményeit, törvényszerűségeit, míg a matematika a környező valóság tárgyait mennyiség, kiterjedések, stb., tehát matematikai összefüggések szempontjából vizsgálja.

A tanulás fő forrása mindkét epochában a gyermek saját tapasztalata, mely összekapcsolandó a konkrét világgal, mert az igazi megismeréshez ez szükséges. Kiindulópontja az egyéni fejlettség, célja az egyéni képességfejlesztés.

6.2.1. Környezet megismerése, környezet tudatos magatartás megalapozása, illem

Mit jelenthet a feladat, a környezet megismertetése a 3-7 éves gyermekekkel? „... itthon vagyok. S ha néha lábamhoz térdepel egy-egy bokor, nevét is, virágát is tudom...” – Radnóti Miklós (Nem tudhatom, Radnóti Miklós összes versei és műfordításai, Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1970. 194. oldal).

Igen, a gyermekeknek is ezt kell érezniük a természetben, az „itthon vagyok” érzését. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha a természetet ismét közel visszük hozzájuk, emocionális kötődéssel.

Meg kell láttatnunk a környezet esztétikumát, a nyíló virág szépségét, az esőcsepp szivárványszínét a napsugárban, a szikrázó hó, az őszi erdő varázsát. Hallja meg fülünk a madár dalát, ne tapossák el eső után a gilisztát. Tanulják meg szépnek látni az óvónő segítségével a természetet, s ha szeretik, vigyázni fognak rá és gondozni fogják.

Alapelv, hogy tervezetten csak olyan témakörökkel lehet foglalkozni, melyek helyszínen, természetes környezetben feldolgozhatók, megmutathatók a gyermekeknek.

A témaköröknél – az epochák és a feldolgozásra szánt idő tervezésénél – melyek a környezetismeret keretét adják, figyelembe vesszük:

- a települést, azon belül az óvoda szűkebb és tágabb környezetét, *helyi hagyományok, néphagyományok, szokások, családi és tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét,*
- a település természeti környezetét, jellemzőit, állat- és növényvilágát,
- a közlekedést,
- az utazási lehetőségeket, mert az utazások során gyakorolják a *biztonságos* közlekedést, megfigyelik a járműveket, megismerkednek társadalmi környezetükkel, megtanulnak tájékozódni, eligazodni a világban.

Öt témakör – epocha – feldolgozására van lehetőség, ezek lehetnek: őszi (emlékezés a nyárra), tél, közlekedés (utazások végcéljaként ismerkedés a tágabb környezettel), állatok, tavasz és nyár.

A témakörökhöz szervesen kapcsolódnak a természetvédelmi feladatok, a munka és az illem.

1. epocha: állat – 3 hét

2. epocha: őszi (emlékezés a nyárra) – 3 hét

3. epocha: tél – 2 hét

4. epocha: közlekedés – 4 hét

5. epocha: tavasz – 3 hét

A természetvédelmi feladatokról: az indíttatást a természethez kötődő pozitív érzelmi viszony adja. Az a gyermek, aki szereti a természetet, az gondoskodik is róla, mert amit szeretünk, azt óvjuk és védjük. Javasolt a Föld napja, Madarak és Fák napja, stb. beépítése az aktuális ciklusba.

A gyermekeknek meg kell tanulniuk

- a szemetet a tárolókba, tartókba tegye,
- óvja, gondozza a virágokat, növényeket,
- figyelje meg, védje a bogarakat, állatokat,
- hogy a természetet az ember óvja, mert az életünk része, de tönkre is tehetjük, ha nem vigyázunk rá

A munka az évszakokhoz kötődik, tevékenységen keresztül történő tapasztalatgyűjtést, és a munkára nevelést szolgálja. A gyermekek gondozzák a fűvet, virágokat ültetnek, locsolnak, télen havat sepernek, stb.

A környezeti neveléshez kapcsolódó természetes élethelyzetekben tanítsuk meg a gyermekeket a helyes viselkedésre, minden olyan dologra, ami a világban történő eligazodásukat, helytállásukat megkönnyíti, például viselkedés járműveken, udvariassági szabályok, segítségkérés felnőtől, stb.

A környezet megismeréséhez a tapasztalatokat a gyermekek a helyszínen, természetes környezetben szerzik.

Az óvónő az epocha első két-három hetében 6-8 gyermekkel megy a helyszínre, az óvodában maradékkal a másik óvónő játszik.

Nem szüntenek meg a csoportos kirándulások sem, hisz a közös élményszerzés, az összetartozás érzésének erősítése fontos feladat, csak ritkábbak lettek. Gyakran nyitó vagy záró aktusa a csoportkirándulás a környezet epochának (pl.: évszakonként).

A beszélgetés kiemelt módszer. A sok beszédhelyzet növeli a beszédkedvet. Nagyon fontos, hogy a gyermekek megfigyeléseiket, tapasztalataikat, tevékenységeik mozzanatait fogalmazzák meg szóban is. Beszélgessenek egymással, az óvónóval, idegen felnőtellel, gyermekkel, ha arra lehetőség nyílik.

Jó kérdések segítségével, de önállóan fogalmazzák meg élményeiket, máshol szerzett tapasztalataikat. Kérdezzenek, vitassák meg a felmerülő problémákat.

A célirányos megfigyelés – mely maximálisan alkalmazkodik a gyermekek érdeklődéséhez –, az elmélyülés, az egymásra épülő folyamatot képező tapasztalatgyűjtés biztosítja a szükséges ismeretek megszerzését.

A megismerés folyamatát és mélységét nem követelményrendszerhez, hanem a gyermek képességéhez és érdeklődéséhez igazítjuk.

A ciklus utolsó hetében a tapasztalatok, ismeretek alkalmazását gyakorolják a gyermekek a csoportszobában, szervezett tanulási helyzetben, játékokon keresztül.

Az epochális tanulással osztott és osztatlan csoportban egyaránt megvalósítható a környezet megismerése. Különbség csak a helyszíni és a benti feldolgozás heteinek arányában van:

Osztatlan csoportban: a témakörök feldolgozása 2-3 hét helyszíni és 1 vagy másfél hét benti felosztással történik.

Kiscsoportban: csak kinti, azaz helyszíni tapasztalatszerzést szabad szervezni. A ciklus mindig kéthetes, és nem követi benti alkalmazás. Cél, hogy a gyermekek cselekvésbe ágyazott közvetlen érzéki-észleleti úton szerezzenek tapasztalatokat.

Középső csoportban: a feldolgozás olyan, mint az osztatlan csoportban.

A nagycsoportosok: minden ciklusban egy hétig a helyszínen elevenítik fel tapasztalataikat, ismereteiket, majd 2-3 hétig benti tanulás következik, amely alkalmas az ismeretek alkalmazására, a gondolkodási műveletek gyakorlására, az alkalmazóképes tudás, a képességfejlődés megfigyelésére játékokon keresztül.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

Ismerik lakókörnyezetüket, jól el tudnak igazodni. Pozitív érzelmi kötődés a jellemző, észreveszik a természet szépségét, gyönyörködnek benne. *Megismerkedett a helyi hagyományokkal, szokásokkal (néphagyományok, családi kultúra értékei). Vigyáz tárgyi kultúránk értékeire. Tiszteli népi kultúránk értékeit.*

Ismerik az évszakok jellemző jegyeit, egymásutániségát. Képesek egy, két vagy akár a négy évszak, jellemzők alapján történő „felépítésére”. Ismerik a testüket, az egészség, betegség fogalmát, a napszakokat, felismerik az időrendiséget.

Ismerik a gyalogos közlekedés szabályait, a Debrecenben lévő közlekedési eszközöket.

Tudják a bolt, posta, gyógyszertár, könyvtár, iskola, mentők, tűzoltók, rendőrség, stb. funkcióját.

Pozitív érzelmi viszony alakul bennük az állatok iránt. Ismerik és felismerik a jellemző jegyek alapján a természetes környezetben látott házi és vadállatokat.

Szeretik és védik a természetet, óvják a növényeket, állatokat.

Tudnak alkalmazkodni (piac, színház), megfelelően viselkedni, képesek segítséget kérni, megszólítani felnőtteket, ha szükséges.

Felismerik az oksági viszonyokat, összefüggéseket, észreveszik az azonosságokat, különbözőségeket, képes általánosításra, konkretizálásra, szempontok szerinti osztályozásra. Biztonsággal használják a témakörökhöz kapcsolódó fogalmakat (növény, virág, gyümölcs, zöldség, háziállat, baromfi, sínen közlekednek, stb.). Tapasztalataikat, tevékenységüket verbálisan is meg tudják fogalmazni.

6.2.2. Matematika jellegű tapasztalatszerzés

A matematika a környező világ azon tárgyainak tulajdonságaival történő ismerkedést szolgálja, melyekkel a gyermekek nap mint nap kapcsolatba kerülhetnek játékaik vagy más tevékenységük közben. Matematikai tanulással a cél, megteremteni annak lehetőségét, hogy tevékenységek, cselekvések során fejlődjenek képességeik, alakuljon ki bennük pozitív viszony a későbbi matematikához úgy, hogy közben többször megélhetik, átérezhetik a felfedezés, a rátalálás, felismerés, a tudás örömeit, *és alkalmazzák a mindennapi tevékenységekben.*

A spontán helyzeteken kívül rendszeresen szervezni kell matematika tanulást, ahol lehetőség van a hatékony és tudatos egyéni képességfejlesztésre. A gyermekek a

feladataikat matematikai játékokkal, játékos feladatokkal oldják meg. A játékok színesek, esztétikusak, a gyermekek szívesen dolgoznak velük.

A matematika ciklusok szervezése, az epochák témaköreinek meghatározása, hetekre bontása osztatlan középső- és nagycsoportban azonos.

Négy epocha kialakítására van lehetőség, melynek ajánlott témakörei *osztatlan csoportban*:

1. epocha (4 hét) – tapasztalatszerzés a környezet tárgyairól, azok tulajdonságairól
2. epocha (4 hét) – testséma, téri viszonyok tapasztalása, oldaliság gyakorlása
3. epocha (3 hét) – kiterjedések térben, síkban
4. epocha (3 hét) – gyakorlás

A keretanyagból az óvónő választja ki, hogy a gyermekeknek egyénenként milyen matematikai játékkal fejleszti a képességeit, az ő egyéni fejlettségének megfelelően.

Kiscsoportban is van matematikai tapasztalatszerzés, a ciklusok kéthetesek. A kiscsoportos matematika anyag a közvetlen környezet tárgyainak tulajdonságaival történő ismerkedést szolgálja, közvetlen tapasztalás útján.

Ajánlott témakörök az *osztott csoportokban*

- 1. epocha (2 hét) – tapasztalatszerzés környezetünk tárgyairól (felismerés, megnevezés, szín és egyéb tulajdonságok)
- 2. epocha (2 hét) – tapasztalatszerzés környezetünk tárgyairól (kisebb, nagyobb, több, kevesebb)
- 3. epocha (2 hét) – téri viszonyok tapasztalása (testséma, mozgások, alacsony, magas, hosszabb, rövidebb)
- 4. epocha (2 hét) – a tapasztalatok komplex gyakorlása

Az óvónő a teljes ciklusra készül. A ciklus keretanyagát hetekre bontja, majd hetente egymásra építve megtervezi a heti részfeladatokat és a feladatokhoz a feltehetően felhasználásra kerülő játékokat. A tanulás során, látva, hogy milyen képességű a gyermek, hogy az adott témában hol tart, hogy milyenek az ismeretei, stb. adja az egyes gyermek saját képességének megfelelő játékot, a fokozatokat betartva.

A feladatadás sorrendjét befolyásolja a fejlettség, a játékok bonyolultsága. Arra is felkészül az óvónő, hogy vannak olyan gyermekek, akik a hét minden napján részt vesznek a tanulásban, ezért elegendő játékkal kell rendelkeznie. Nem fordulhat elő, hogy nem tud a gyermek számára nehezebb, fejlesztő feladatot adni. Minden ciklus játékát elérhető helyre teszi, hogy egy-egy gyermeknél visszanyúlhasson egy előző ciklus anyagához, ha arra szükség van, illetve a következő ciklus anyagával is dolgozhasson az, aki gyorsabb ütemben halad, mint a társai.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

Szeretik a matematikát, örömmel végzik a feladatokat.

Sok-sok gyakorlás után pontos tapasztalatokkal rendelkeznek környezetük tárgyairól, differenciálódtak az észlelési funkciók (látás, hallás, tapintás, téri tájékozódás) a szenzoros és motoros funkciók fokozatos összerendeződése megtörténik.

Pontos az alaklátásuk (alak-háttér, alak, forma állandóság), formaészlelésük (forma, méret, felület, szín), egy és több tulajdonság alapján képesek halmazokat képezni, rendezni, rendszerezni. Helyesen ismerik fel az egész és rész összefüggéseit. Pontos testképük van, biztosan eligazodnak a térben (alatt, fölött, előtt, mögött, lent, fent, stb.), kialakult a lateritás. Felismerik a kiterjedéseket (kisebb, nagyobb, magas, alacsony, széles, keskeny, hosszú, rövid, ugyanolyan, stb.).

Szeretnek számolni, tudnak mennyiségeket összehasonlítani (több, kevesebb, ugyanannyi), biztosan használják a relációs jeleket, ismerik a tő és sorszámokat, bontanak, pótolnak.

Szeretik a perioditást, sorozatokat, függvényeket, kombinatorikát gyakorló játékokat.

Tapasztalataikat, tevékenységüket verbálisan is megfogalmazzák. Megoldásaikat megmagyarázzák, képesek *kreatívan gondolkodni, problémamegoldó képességük újabb és újabb megoldást keresni*, ellenőrizni saját eredményeiket.

6.2.3. Mese, vers

„A gyermeknek két tündérvilága van: a cselekvés síkján a játék, szellemi síkon a mese. Milyen odaadás, mennyi mindenről megfélemező áhítat ül ki a mesét hallgató gyermek arcára ...” (Eszztétikai nevelés az óvodában, Tankönyvkiadó, Budapest, 1966. 105., 108. oldal) – ha az óvónő tiszta szívből mesél. A 3-7 éves kor a szavakkal való játéknak, a szavak muzsikájában való gyönyörködésnek a kora. *Mindennapos mondókák, dúdolók,*

versek, ritmusukkal, a mozdulatok és a szavak egységével a gyermeknek érzéki – érzelmi élményeket adnak.

Mesét vagy verset – egy hétig ugyanazt – a hét minden napján hallanak a gyermekek, megközelítőleg azonos időben. „A gyermekek sokszor szeretik hallani ugyanazt a mesét – néhány kedvenc meséjüket. Igazuk van. Minden ismétlés énerősítő hatású.” – Dr. Vekerdy Tamás (Az óvoda és az első iskolai évek a pszichológus szemével, Tankönyvkiadó, Budapest, 1989. 440. oldal). *Az éves agyag nagyobb* részét a magyar népmesék és népi mondókák adják, *benne a klasszikus és kortárs irodalmi műveknek is helye van..* Fontos a mesék, versek helyes arányának megválasztása, ne kerüljön egyik sem túlsúlyba.

Szöveghűen, szemléltető eszköz nélkül mesélnek az óvónők, hogy a televízióhoz szokott képet passzívan befogadó gyermekek képesek legyenek a belső képalakításra.

A mesevárás hangulatát a mesesarok függönyének elhúzása és a gyertyagyújtás teremti meg. A mesélés a kommunikációs képességfejlesztés legfontosabb eszköze. Az a gyermek, akinek naponta mesélnek, az másfél évvel előzi meg nyelvi fejlettség terén a mesét alig hallgató kortársait.

A mesén való részvétel a gyermekek számára mindig önkéntes. Ők döntenek el, mikor akarják csak játék közben távolról hallgatni a mesét, és mikor akarnak közvetlenül részesei lenni ennek a folyamatnak.

Osztott és osztatlan csoportban a mese, vers szervezése ugyanúgy történik. Osztott csoportban az anyag kiválasztásánál előtérbe kerülnek az életkori sajátosságok.

Osztatlan csoportban különböző típusú és bonyolultságú meséket kell összegyűjteni, hogy minden gyermeknek megfelelő legyen.

A mesék, versek komplexen (hangulatban, témakörben) kapcsolódnak más tanulási tevékenység tartalmához, pl.: évszakokhoz, énekanyaghoz, ünnepekhez, egyéb aktualitásokhoz. A hangulati egység fokozottabban biztosítja a gyermekek számára az esztétikai élményt. *A gyermek saját vers és mesealkotása, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egy módja.*

A mesélés játékidőn belül történik. A gyermekeknek ismerniük kell a mese alatti szabályokat, szokásrendszert, pl.: nem lehet kiabálni, játékeszközökkel finoman bánjanak. Fontos az elhelyezkedés mesehallgatáskor. Az óvónő és a gyermekek közötti kapcsolat akkor teljes, ha végig szemben ülnek egymással, az óvónő tartja a gyermekekkel a szemkontaktust. A gyermekek ilyen elhelyezése biztosítja a pontosabb megértést, láthatóvá

teszi a mese, vers érzelmi töltésének mimikai megjelenését az óvónő arcán, és a tiszta hangképzést, helyes artikulálást. Az óvónő számára a gyermek arcán tükröződő érzelem, jelzéssel szolgál a mese, vers hatásáról.

Ha színes a mesélés, akkor már elmondás közben lehet érezni az érzelmi azonosulást, a mesére hangolódást, az együtt lélegzést. Az óvónő előadásmódjára a helyes hangképzés, hangsúlyozás, hanglejtés, hangszín, beszédtempó megválasztása, szabályos mondat szerkesztés, mondatfűzés, a nyelvhelyességi szabályok betartása legyen jellemző.

A mindennapi mesék hatására nő a gyermekek bábozó, dramatizáló kedve, melyet fokoz az óvónő bábjátéka is. Ez azért jó, mert a szorongásos, visszahúzódó gyermekek is megfeledkeznek gátlásaikról, felszabadultan merülnek el a bábozásban. *A mese csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra és a külvilágra irányított megismerési törekvésekre. Szülőföld szeretetére nevelés a hagyományok ápolásával, jeles napok, ünnepek szervezésével történik.*

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

Szeretik a mesét, verset, szívesen hallgatják. Szeretik a könyveket, szívesen nézegetik. *Szívesen báboznak. Ismernek 15-20 verset, mesét, képesek az önálló mese, vers mondására, visszaadására (népmesék, műmesék), az önkifejezés (gesztus, mimika, hangsúly, hanglejtés) eszközeivel. Képesek történetek kitalálására (kreativitás).*

6.2.4. Ének-zene

Az ének, a zene fontos szerepet tölt be életünkben. Nélküle sivárabb, egyhangúbb, szürkébb lenne a világ. Hogyan élnénk, ha zene nélkül kellene élnünk? „Az ember zenéje éppen úgy az ember lényegéhez tartozik, mint a repülés a madárhoz ... A zene ... az ember repülése.” – Losonczy Ágnes (A zene életének szociológiája, Zeneműkiadó, Budapest, 1969. 51. oldal).

A dal, a zene nemcsak megszépíti, megszínesíti a hétköznapokat, hanem lehetőséget is ad az érzelmek intenzív kiélésére, olyanra, amilyenre a hétköznapokban nincs lehetőség.

A zene fogékonnyá tesz a „szép” befogadására, ösztönöz a „szép” létrehozására. Általa kifejezhetjük és közvetíthetjük érzelmeinket.

Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét.

A programban az ének-zenének nincs meghatározott időpontja és napja. Így a hét minden napján, játékidőn belül a mesét követheti az ének, ami egy másfajta játéklehetőség a gyermek számára. Aki akar, részt vesz rajta, aki nem akar, az tovább játszik. Mivel a részvétel önkéntes, és a résztvevők változnak, ezért fontos, hogy a hét bármely napján legyen lehetőségük a gyermekeknek az énekes játékokra. A zenei anyag témájában kapcsolódjon az adott epochához. A zenei anyag zömét a népi mondókák a dalos játékok adják, hiszen a népdalok éneklése, a gyermek néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, továbbélését segítik. Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (a ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában. Az ének-zene, énekes játék a gyermek nyelvi kommunikációs fejlődésére is hatással van. Az ének-zenében egy héten át ugyanaz a zenei anyag. A zenei feladatokat is egy hétre bontja le az óvónő.

Az ének-zene kötetlen tanulás során sor kerülhet az új dal megtanulására, dalos játékok ismételésére, a zenei képesség fejlesztésre, a zenehallgatásra. Az anyag megválasztásánál figyelembe kell venni a nemzetiségi, etnikai kisebbségi nevelés esetében a gyermek hovatartozását is.

Nem tartunk hagyományosan vett foglalkozást, naponta annyi időt lehet szánni az éneklésre, és annyi feladatot gyakorolnak, amennyit a gyermekek érdeklődése lehetővé tesz. A fontos az, hogy az adott hétre tervezett feladatok a hét folyamán megvalósuljanak.

A különböző zenei képességek fejlesztésével kapcsolatos feladatok fokozatosan egymásra épülnek, pl.: egyenletes lüktetés:

- felnőtt játéka ölbeli gyermekkel (lovagoltatás, höcögtetés),
- karral, kézzel végzett egyenletes mozgás, játékos mozdulat (combütögetés, kalapálás),
- egyenletes törzsmozgás,
- egyenletes lüktetés kifejezése tapssal, stb.

Egy-egy körülhatárolt feladatcsoportot akár két-három héten keresztül is lehet gyakorolni. A csoport életkori összetétele és a gyermekek egyéni fejlettsége határozza meg, a képességfejlesztés fokozataiból történő személyre szóló választás. A zenei hallás- és ritmusérzék fejlesztés feladatait úgy tervezzük, hogy mindig pontosan tükrözze, kit, milyen területen kell fejleszteni, honnan és hová szeretnénk eljuttatni. A képességfejlesztés fokozatait általában addig gyakoroljuk, játszuk, amíg a gyermek tökéletesen nem tudja azt, ami tőle elvárható.

Csak utána lépünk tovább a következő szintre és időnként vissza is térünk, időt hagyva az érési folyamatra.

Az egyenletes lüktetés érzékeltetése, gyakorlása, kifejezése különböző formában, minden hétre tervezendő feladat, mert ez a zenei fejlettség alapja. A dalok, mondókák a feladatok megvalósításának eszközei. A csoportszobában állandó, megszokott helye legyen az énekzenének, amely megfelelő nagyságú a dalos játékok számára. Lehetőséget teremtünk a spontán zenélésre, éneklésre, táncra, mozgásra, az improvizációs képesség fejlődésére. *A felnőtt minta spontán utánzásával az éneklés, zenélés részévé válik a gyermek mindennapi tevékenységének.*

Osztott és osztatlan csoportban is a legfontosabb az egyénre szóló fejlesztés. Osztatlan csoportban a kisebb látja, hallja a nagyobbak zenei teljesítményét (modellként utánozzák őket.), és ez felgyorsítja a zenei érés folyamatát. Az osztatlan csoportban egy-egy zenei feladatnak több lépcsőben, több szinten történik a feldolgozása, pl.: ha a tempókülönbségek (gyors, lassú) a zenei képességfejlesztő feladat, akkor van, aki csak megfigyeli, felismeri, megnevezi, van, aki tud már gyorsabban, lassabban beszélni, énekelni, mozogni, van, aki mindezt tudja már egyedül is, és olyan gyermek is van, aki jelre tempót vált dalon belül. Így minden gyermeknek adott a lehetőség arra, hogy önmaga képességei alapján megtalálja az önmaga számára kivitelezhető fejlesztő megoldásokat.

A dalanyagok, a játékok kiválasztásakor egyaránt szem előtt tartjuk a lassabban és a gyorsabban fejlődő gyermekek igényeit is.

A program szerinti ének-zene tanulás osztott és osztatlan csoportban egyaránt alkalmazható. Osztott csoportban is a zenei képességfejlesztés egyénre szabottan és kötetlen formában történik.

A hasonló életkor nem jelent azonos fejlettséget, azonos feladatokat. A tervezés tükrözze a fejlettségből adódó különbségeket.

A program előnye, hogy az óvónő kiemeltebb figyelemmel kíséri az egyes gyermekek zenei fejlődését. A gyengébb képességű vagy a gátlásosabb gyermek nem kerül perifériára, nem reked meg a fejlődés egy szintjén, hanem lehetőséget kap a kibontakozásra. A zene, a dal élményt, sikert ad számára. Ez ösztönzi őt, miközben megszereti az éneklést, és nyitottá válik a zene felé. A zene az önkifejezés eszközévé válik azáltal, hogy ki tudja fejezni saját érzéseit, jókedvét, szomorúságát, örömét a dal, a zene, a hangok által.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

A gyermek:

Szívesen és örömmel vesz részt mondókás, énekes játékokban.

Kialakul zenei anyanyelve: a mondókák és dalok kb. felét csoportosan és egyénileg is biztosan, jó hangmagasságban, érthető szövegmondással, tagoltan, a magyar beszéd ritmusának, hanglejtésének, illetve a dal karakterének megfelelően, tisztán tudja játék közben mondani, illetve énekelni.

Ismer kb. 10-15 mondókát, 20-25 nagy hatod hangterjedelmet meg nem haladó, különböző hangkészletű és szöveghosszúságú népi gyermekjátékdalt, néhány alkalmi dalt, mūdalt.

Ismeri a zenei jelentését: képes mondókákat, dalokat – pedagógusi segítséggel – magasabb és mélyebb kezdőhanggal, különböző tempókban és eltérő hangerővel is megszólaltatni, a jellegzetes dallamfordulatok irányát kézmozgással kifejezni.

Tudja az egyszerű szerkezetű és ritmusú mondókák, illetve dalok megszólaltatásához az egyenletes lüktetést, a motívumhangsúlyokat és a ritmust különböző mozgásformákkal, pl.: játékos utánzó mozgással, tapssal, járással kifejezni, hangoztatni.

Fel tudja ismerni a tanult dalokat dúdolásról, hangszerjátékról, jellegzetes részleteiről.

Ismeri szűkebb és tágabb környezetének főbb hangjelenségeit, képes azokat egymástól megkülönböztetni.

Képes rövid – négylüktetésnyi (kétütemes) – szöveges ritmus-, illetve dallammotívumokat bemutatás után megismételni, visszahangoztatni.

Képes mondókát, egyszerű dalt – folyamatos ismétlés közben – hangosan és magában is mondani, illetve énekelni, a kétféle megszólaltatást (jelre) cserélgetni (bújtatást végezni).

Képes oldott (zenei) légkörben az elsajátított mondókák és dalok összetevőit (játékot, szöveget, ritmust, dallamot) önállóan variálni, az egyes elemekhez új összetevőket kitalálni (játékot, szöveget, ritmust, dallamfordulatot improvizálni).

Képes rövid élményt adó élő zenei bemutatásokat – énekelt, hangszeres játszott dalokat, zenedarabokat – figyelemmel, türelemmel, érdeklődéssel végighallgatni.

Kialakul a zenei kultúránkhöz való pozitív viszony.

6.2.5. Ábrázoló tevékenység

Az ábrázolás (*rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, kézimunka*) az önmegvalósítás, önkifejezés eszköze. A gyermek ízlésének, alkotó-, befogadó képességének, fantáziájának, kreativitásának kibontakoztatását, az esztétikai nevelést szolgálja. *A gyermeki alkotások a belső képek gazdagítására épülnek, melyeket a műalkotásokkal, népművészeti elemekkel való ismerkedés, és az esztétikus környezet segítenek elő.* Az ábrázoló tevékenység során a gyermekeknek hetente új, vagy más technikákat mutattunk be, tanítunk. Legtöbbször önálló elgondolás alapján dolgozhatnak, a témavezérlés ritka, alkalmakhoz (ajándékkészítés) kötődik.

Az új technika alkalmazása lehetőség a gyermekeknek. Az előző ciklusban használt eszközök is (festék, agyag, stb.) mindig elérhető, használható, mindig azzal a technikával dolgoznak, amivel ki tudják fejezni magukat. Természetesen az óvónő ösztönzi a változatos alkalmazást.

A gyermekek alkotókedvét nem szorítjuk szűk időkeretbe. *Az óvodapedagógus feladata, hogy ábrázoló tevékenységre az egész nap folyamán biztosítson helyet és lehetőséget.* A hét minden napja szükséges ahhoz, hogy a gyermek a tevékenység gazdagságáért, sokszínűségéért, önmaga belső látásmódja kifejezéséért vegyen részt az ábrázolásban. A tevékenységet egyszerre 6-8 gyermek választhatja, a létszám a technikától is függ. Így valósítható meg, hogy a résztvevő gyermekek személyre szóló segítséget kapjanak, az óvónő követni tudja szín-, formaviláguk, technikai ismeretük, eszközhasználatuk fejlődését.

Fontos, hogy a gyermekek nap mint nap lássák, tapasztalják, megismerjék az általuk használt anyagok sokszínű tulajdonságát, variálhatóságát (például hogyan lesz a száraz, görcsös agyagból jól alakítható, formálható, nedves agyag, vagy hogyan lesz az újságpapírból, burgonyából, répából dúc). Dolgozzanak gyakran természetes anyagokkal, ismerkedjenek meg az agyag formálhatóságával, nyomathagyásos technikával, festéssel, tépéssel, vágással, ragasztással, hajtogatással, bábkészítéssel, szappan-, viaszkarccal,

kollázs-montázs, batikolás, stb. technikákkal. A festés, agyagozás állandó lehetőség legyen a gyermekek számára. Agyagozás során jó minőségű agyagot biztosítunk. A jól formálható agyagot a gyermekek lapítják, sodorják, gömbölyítik, így érzékelik annak változtathatóságát.

Egy tömbből alakítható formákkal ismertetjük meg őket először.

Ez a módszer azért olyan fontos ujjgyakorlat, mert az illesztés, ragasztás nehéz, hiszen ha az agyag nem azonos szárazsági fokú, vagy nem lett eléggé összedolgozva, a két darab esetleg már száradáskor szétválík, így kárba vész a munkánk.

Kirándulás, séta közben lehet gyűjteni különböző anyagokat, amivel gazdagíthatják munkájukat, pl.: vadgesztenye, levél, cirok, dió, makk.

A festés asztalon, földön és festőállványon is lehetséges. A csöpögtetés, vonalvezetés jó alkalmat ad a színek varázsának megismerésére. Nagy élmény, amikor a gyermek azt ismeri fel, hogy új színeket hoz létre, hogy keze mozdulatával összefutnak, mélyülnek vagy derülnek a színek. Festhet, ragaszthat, tépkedhet vagy ollóval vágthat, stb. a gyermek, ha kedvet érez hozzá. Mindig olyan technikával dolgozhat, amivel sikerélményhez jut, amivel ki tudja fejezni önmagát, ami újabb és újabb ábrázoló tevékenységre ösztönzi. Több napos munkában is szívesen dolgoznak együtt (például makett-készítés).

Osztott és osztatlan csoportnál egyaránt fontos, hogy ne a csoport életkorát, hanem a gyermekek fejlődési ütemét vegyük figyelembe. Nem siettetjük a fejlődési folyamatot, hiszen nem az a célunk, hogy megtanítsuk bizonyos formák lerajzolására, hanem „... hogy minden gyermekben felkeltsük a közlés igényét és segítsük a benne kialakult közlendő vizuális kifejezésében.” – Gerő Zsuzsa (A gyermekrajzok esztétikája, Akadémia Kiadó 1974.). A kifejezési mód kialakulására, kiforrására időt kell hagynunk, ezt úgy segíthetjük elő a legjobban, ha a gyermek törekvéseit tiszteletben tartjuk, s építünk a belső motivációkra.

Osztatlan csoportban igen jó példa a kisebbeknek a nagyobb, ügyesebb gyermekek munkája, viselkedése. Ebben az esetben hamarabb fedezik fel a nehezebb technikát is (batikolás), és bátrabban nyúlnak hozzá, mert lehetőség van az utánzásra. Az eszköztár osztott és osztatlan csoportban egyaránt a gyermekek rendelkezésére áll, csak a veszélyesebb eszközöket (tű, szög) teszi el az óvónő, ha elmegy az ábrázolóasztaltól.

Sok élmény felszínre hozása papíron, agyagban való megjelenítése valósul meg nap mint nap olyan technikával és akkor, amikor a gyermek igazán kedvet érez hozzá.

Cél, hogy **úgy ábrázolja a gyermek a világot, ahogyan ő látja, és nem, ahogy mi mondjuk neki.** Nagyon sok a belső indíttatású, belső élményre irányuló munka. A saját tapasztalatra, élményekre támaszkodva dolgoznak a gyermekek, bár ebben a korban az utánzásos tanulás is jelentős. Az ábrázoló tevékenységben való részvétel az óvónő mindennapos feladata. Együttműködik a gyermekekkel ezekben a tevékenységekben. Munkájával ösztönzi a technikához illeszkedő témaválasztást, beszélgetéssel segíti az élmények szubjektív megjelenését az ábrázolásban. Ő is készíti a saját szövését, bábját, festményét vagy agyagfiguráját. Szemlélteti a technikai eljárásokat, 5-6, maximum 8 gyermekkel mutatja be, így az esetleges hiányosságok hamar orvosolhatók. A félénk, visszahúzódóbb gyermeket nagyon könnyű elriasztani, ha pont a csírájában lévő megnyilvánulásait törjük ketté a felnőtt vagy a társak negatív ítéletével.

„Kevés dolog árthat jobban a gyermek alkotó fejlődésének, mintha megmondják neki, hogy a rajz nem hasonlít semmihez, vagy nem jók az arányai, vagy nem megfelelő színeket használt. A további fejlődés szempontjából az első években a legfontosabb a szabad próba szerencse, az exploráció és a világ megfigyelése.” - Gerő Zsuzsa (A gyermekrajzok esztétikája, Akadémia Kiadó, 1974.)

„Az óvodapedagógus igen fontos feladata a kreatív tevékenységek orientálása: olyan élményeket, benyomásokat adjon a gyermekeknek, amelyek alkotótevékenység formájában vezetődnek le. Ez az alkotótevékenység pedig hibázhat, variálhat és tévedhet is.” – Kondaucs Mihályné – Podmanczki Mária (Vizuális nevelés az óvodában, Szarvas, 1994. 52. oldal).

Munkájában mindenki tartsa szem előtt, hogy ha gyermekek szabadon szárnyaló látásmódját nem korlátozzuk földhözragadt tételekkel, akkor ötletgazdag, alkotni vágyó emberekké nőnek.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

Szeretnek ábrázolni, ismerik a technikákat. Több technikával is ki tudják fejezni önmagukat, képesek megjeleníteni az ábrázolás eszközeivel gondolataikat az elképzelt képeket.

A mesék, versek, tevékenységek, élmények, megjelennek munkáikban. Ábrázolásukat gazdag témaválasztás, színhasználat, forma, arányismeret, biztos technikai tudás, eszközkezelés jellemzi.

Sokat és szívesen gyurmáznak, formaábrázolásuk változatos, a megkülönböztető jegyek felfedezhetők. Emberábrázolásuk egyre differenciáltabb, egyre több testrészt jelenítenek meg, esetenként a mozgás is felfedezhető.

Szeretnek együtt dolgozni a többiekkel, közös kép, makett, terepasztal, stb. elkészítése során.

A használt eszközöket elrakják, a munka befejezése után helyre állítják a környezet rendjét.

6.2.6. Testi nevelés

A testi nevelés célja:

- ❖ *a szervezet megóvása, gondozása, egészséges fejlődése,*
- ❖ *testi képességek kibontakoztatása,*
- ❖ *mozgásképességek, kognitív képességek (keresztcsatornák, stb.) szociális képességek (alkalmazkodóképesség, döntésképesség, önfegyelem, engedelmesség, kitartás) fejlesztése.*

A testi nevelés színterei:

1. *mozgásos szabadjátékok*
2. *mindennapos testnevelés*
3. *kötelező, szervezett testnevelés tevékenység*
4. *egyéb szervezett mozgásformák*

1. Mozgásos szabadjáték

Szabad levegőn, önként választott mozgásos tevékenység (focizás, labdázás, mászókázás, mozgásfejlesztő eszközök használata, szánkózás, biciklizés, rollerezés, stb.)

2. Mindennapos testnevelés

A mindennapos testnevelés az időjárás függvényében az udvaron vagy a csoportszobában.

3. Kötelező, szervezett testnevelés foglalkozás

Az epochális tanulási rendszerhez igazodva ciklusos bontásban tervezzük. Minden ciklusban megjelöljük azokat a képességeket, amelyeket fejleszteni akarunk. Ezután a

fejlesztendő képességhez hozzárendeljük a testnevelés mozgásanyagát, mellyel a fejlődést kívánjuk elérni.

Hetente 2 kötelező foglalkozást tartunk.

A csoport minden tagja egyszerre tornázik, de a gyakoroltatás egyéni fejlettség szerint történik (osztott és osztatlan csoportban). Minden gyermektől annak a gyakorlatnak a pontos végrehajtását várjuk el, ami fejlettségének megfelelő.

Kiscsoportban az a feladat, hogy megszeressük a tornázást. Értjük el, hogy minden gyermek fogadja el a testnevelés foglalkozásokon a kötelező részvételt.

Középső- és nagycsoportban a terhelés fokozatos növelését és a gyakorlatok pontos, fegyelmezett, kitartó végeztetésére törekedjünk.

Az óvónő gyakorlatvezetése, foglalkoztatási forma kiválasztása is alkalmazkodik a gyermek fejlettségéhez, a feladathoz, anyaghoz.

4. Egyéb szervezett mozgásformák

Zenés torna, váltóverseny, labdajátékok, zenés mozgás, játszótéri látogatás, séták, kirándulások, tartásjavító torna, stb.

Az óvónő feladata még, hogy:

- a gyermekek megszeressék a testnevelést,*
- a különböző fejlettségű gyermekek megfelelő szintű irányítást kapjanak az egész foglalkozás alatt,*
- értékelése egyénre szabott és ösztönző legyen,*
- az együtttornázás pozitív hatásait tudatosan használja (egymásra figyelés),*
- a preventív mozgásanyagot változatosan építse be a foglalkozások és a mindennapi testnevelés anyagába,*
- érdeklődésüket folyamatosan fenntartsa, figyelmüket irányítsa.*

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

A gyermekek szeretnek tornázni, élvezik és örülnek a mozgásnak. Mozgásuk összerendezetté válik. A gyakorlatokat pontosan végzik, bátran és fegyelmezetten használják a tornaszereket.

Szívesen játszanak, a szabályokat önálló játék alatt is betartják. Erőfeszítéseket tesznek a közös vagy egyéni győzelemért. Egymásra vigyáznak, tudnak a kisebbekhez is alkalmazkodni, *példát mutatni*.

6.3. Munka

A munka – bár a játékból gyökerezik – más indítékból, külső szükségességből motivált, felelősséggel jár, a végeredménye hasznos, szükséges, melyet a gyermekek tapasztalat útján fedeznek fel.

Olyan fontos akarati tulajdonságokat fejleszt, mint a kitartás, felelősségérzet, fegyelmezettség, erőfeszítésre készlet, pozitívan és sokoldalúan hat a motoros képesség fejlődésére. A munkában a gyermekek sokszínű tapasztalatot szereznek a környezetről, az anyagok milyenségéről, az eszközök használatáról.

Fontos, hogy:

- a gyermekek tudják, mikor végeznek hasznos, eredményt létrehozó munkát,
- szívesen kapcsolódnak be, önként vállalják a munkában való részvételt,
- *munkájukról kapjanak teljesítményükhöz, és saját fejlettségi szintjükhöz igazodó értékelést,*
- tanulják meg a munkavégzés pontos menetét, mert itt a részmozzanatok nem lehet felcserélni,
- becsülnék meg mások munkáját, *értük* a közös tevékenység alatt tudjanak alkalmazkodni egymáshoz, pozitív viszony alakuljon ki bennük a munkához,
- tapasztalják, hogy a munka rendszeresen ismétlődő tevékenység, újra és újra el kell végezni,
- *a munka közösségformáló hatása érvényesüljön.*

Munkafajták

- 1.) Önkiszolgáló munka
- 2.) A mindennapi élettel kapcsolatos munkák
- 3.) Heti munkanap
- 4.) Környezeti ciklushoz kapcsolódó munkák

1.) Önkiszolgáló munka

Az egészséges életmód kialakításánál tervezzük.

2.) A mindennapi étellel kapcsolatos munkák

Ide sorolunk minden olyan tevékenységet, melyek előre tervezhetően bekövetkeznek, vagy spontán élethelyzetek teremtik meg:

Ilyenek:

- játszóhely, ábrázoló asztal és környéke rendbetétele,
- morzsa, hulladék felseprése, kiömlött folyadék feltörése,
- asztalok letörlése,
- cipőtisztítás (Mikulás), mézes sütés,
- játékok, könyvek, más eszközök javítása,
- megbízatások teljesítése (illedelmes viselkedés gyakorlása), stb.

3.) Heti munkanap

Hetente egyszer mindig ugyanabban az időben az óvónő elkezd annak a munkának a végzését, melyet a csoportja számára választott (mosás, vasalás, vitaminsaláta, hidegsütemény készítés, takarítás).

A munkát egy évig vagy fél éves változtatással lehet szervezni. A munkát mindig az óvónő kezdi el – mintát adva a gyermekeknek a rendszerességről –, előkészíti a szükséges eszközöket és munkához lát. A gyermekek csatlakozhatnak, ha akarnak.

Aki bekapcsolódik, annak a munka fázisait pontosan, tökéletesen kell végezni, s csak akkor hagyhatja abba, ha végigvitte a folyamatot, pl.: kimosta az ábrázoláshoz használt kötényt, lereszelte az almát, stb.

A gyermekek valódi eszközökkel dolgoznak – ismerik a balesetvédelmi és higiéniai szabályokat –, a munka eredményét ők maguk is látják, élvezik, hisz tiszta lesz a ruha, a lemosott bútor, elfogyasztják a finom süteményeket, melyet büszkén kínálnak. Átélik az eredményes, jól végzett munka örömét, sikerét.

4.) Környezet ciklushoz kapcsolódó munkák

A tanuláshoz kötötten tervezzük, *a csoportnaplóban heti lebontásban.*

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

Precízen végrehajtja a tisztálkodási teendőket, ápolószereit tisztán tartja. Az alapvető higiéniai szabályokat ismeri, felszólítás nélkül elvégzi a teendőket. Önállóan öltözködik, igénye a jólápolttság, amire folyamatosan törekszik. A kulturált étkezés szabályait szokásként alkalmazza. Vigyáz a tisztaságra. Tudatában van a baleseti forrásoknak, ügyel önmaga testi épségére.

7. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSE

7.1. Dokumentumok, az óvónők tervezési feladatai

Kötelezően vezetendő dokumentumok: csoportnapló, fejlődési napló, Sindelar, Felvételi és mulasztási napló.

Az óvodai nevelés tervezettsége fontos, mert tudatos, felkészült munkát eredményez. A tervezés irányt ad, segíti a folyamatok célirányos, célszerű egymásra épülését. Ugyanakkor a jó terv a szabadságot, rugalmas alkalmazást, a gyermekekhez való igazodást biztosítja.

Szabadságot, mert a célok, keretek tervezettsége megadja az óvónőknek a kompetenciát a részletekben való elmélyülésre, a gyermekek egyéni fejlettsége szerint.

A tervezés alapelve minden területen egységes legyen – egyéni képességfejlesztés –, és mindenhol érvényesüljön, legyen az napirend, tanulás vagy munka.

A tervezés segíti a gyermekek fejlődési ütemének követését, jelzi a fejlődésbeli lemaradásokat, láttatja az egyénhez kötődő feladatokat.

Legfontosabb a gyermekek folyamatos megfigyelése, megismerése. „Mert nevelni és tanítani csak akkor tud az ember, ha megérti azt, akit alakítani, formálni kell, mint ahogy a festő is csak úgy tud festeni, ha ismeri a színek természetét és lényegét ...” – Rudolf Steiner (A tanítás módja és a nevelés feltételei I. Stuttgart, 1924.)

Az óvónőknek azt a szintet kell megtalálni, amit a gyermek már tud, illetve amit segítséggel meg tud oldani. Ez a játékon keresztül a tanulásban, és minden más tevékenységben jól látható.

A tanulási folyamat tervezése ciklusos és heti, melyet a csoportnaplóban rögzítünk.

Csoportnapló tartalma:

- *Gyermekek névsora és jele*
- *Elvégzett családlátogatások*
- *Napirend*
- *Nyári napirend*
- *Nyári élet*
- *Csoportspecifikum*

- *Ciklusok, munkarend*
- *Tervezés – környezet*
- *Tervezés – matematika*
- *Tervezés – pihenőhét*
- *Hospitálások*
- *Vezetői látogatások; dokumentumok és folyamatok ellenőrzése*
- *Felhasznált módszertani segédanyagok*
- *Gyermekek kötelező tűz- és balesetvédelmi tájékoztatása*
- *Szülői nyilatkozat – Házirend*
- *Szüli nyilatkozat – Gyermek kivitele az intézményből*
- *Élményszerző séták, kirándulások, mozgásos programok szervezése*

Ciklusos, hogy az óvónő folyamatként lássa, kezelje a tapasztalatszerzés, megismerés útját. Ne egy hétre, hanem a teljes ciklusra (3-4 hét) készüljön.

Ismeri a gyermekek egyéni fejlettségét, az elsajátítandó műveltségterületet, mely alapján elkészíti fejlettségi fokozatokban a játékokat. Az ilyen felkészültség garantálja a gyermekek egyéni képességeinek fejlődéséhez szükséges feltételek meglétét.

Ciklusosan, azaz 3-4 hétre előre megtervezi az óvónő a környezet vagy matematika keretanyagát, a mesét vagy verset, az ének, dal vagy mondóka anyagát és a testnevelést.

A heti tervezés azért fontos, hogy a gyermekek fejlődési üteméhez, igényeihez spontán helyzetekhez igazodhasson, a feladatok egymásra épüljenek, ne a terv megmásíthatatlansága, hanem az élethelyzet, a gyermekek, az aktuális feladat irányítsa a folyamatot.

Hetente az előző hét eredményeire építve tervezi az óvónő a matematika vagy környezet heti anyagának részletes lebontását, és az ehhez kapcsolódó játékokat, az ének-zene képességfejlesztő játékokat, az ábrázolás technikáját, a környezethez kapcsolódó munkákat és az illemet.

A gyermek fejlődésének követése, a fejlődési napló

A fejlődési napló dátumozott, tényfeltáró, helyzetelemző dokumentum, melyben az általuk meghatározott szempontsor alapján – egyénenként külön-külön – folyamatosan rögzítjük a gyermekről szerzett tapasztalatainkat, fejlesztő feladatokat tervezünk, melyek kiterjednek a nevelési, tanulási folyamatra is.

A fejlődési napló alkalmas a fejlődési folyamat követésére, a lemaradások, eredmények, egyénnek szóló feladatok meghatározására. Láttatja az epochális program szerinti munka eredményességét, az esetleges hibákat.

Vezetése az óvónők számára (ciklusonként legalább egy bejegyzés) rendszeresen, folyamatosan kötelező.

A gyermekek körében elvégzett méréseket és az egyéni fejlesztési tervet a fejlődési naplóban kell dokumentálni. A fejlődési naplóban *foglaltakat az óvónő feladata a szülővel megismertetni fogadóóra keretén belül.*

A fejlődési napló szempontjai

I. Testi érettség, egészségi állapot, motoros képesség

- 1. Fizikális adatok*
- 2. Motoros képességek*

II. Szocializálódás jellemzői

- *Önmagához való viszony*
- *Társakhoz való viszony*

III. Érzelem, akarat

- 1. Érzelmi hangulati jellemzők*
- 2. Akarati jellemzők*
- 3. Tevékenységhez való viszony*
- 4. Normákhoz, szabályokhoz, szokásokhoz való viszony*

IV. Nyelvi kommunikációs képesség

- 1. Beszédállapot*
- 2. Beszédértés*
- 3. Beszéd tartalom, beszédkedv*
- 4. Artikulációs képesség*
- 5. Kommunikációs képesség*

V. Értelmi képesség

1. Megismerő folyamatok
2. Figyelem
3. Fogalmi háló alakulása és az ehhez kapcsolódó gondolkodási műveletek
4. Gondolkodás
5. Képzelet

A fejlődési napló vezetésével el kell érni, hogy:

- minden óvónő tudja, melyik gyermeket miben, mivel kell fejleszteni ahhoz, hogy önmagához képest optimálisan fejlődjön,
- az egyes gyermekeknek tervezett feladat a gyermek ismeretében tudatos, pontos, képességfejlesztő legyen,
- az óvónők felelősséget érezzenek, felelősséget vállaljanak minden gyermek, minden területen (érzelmi, szocializáció, stb.) történő fejlődéséért

7.2. Folyamatos napirend

Az óvodai élet keretét a napirend adja. A jól szervezett, de rugalmas keret a gyermekek kiegyensúlyozott életritmusának, biztonságérzetének a záloga.

A napirend kialakításánál a következőkre figyelünk:

- hosszú, folyamatos játékidő biztosítása
- megfelelő keretet adjon az epochális tanulási rendszernek,
- a tevékenységeket (tanulás, munka) a játékidőn belül, mint választható tevékenységeket, szervezzük,
- a 3-7 éves korosztály életkori sajátosságaihoz igazodjon,
- szűnjön meg a nap széttagoltsága, a gyermekek tömeges tevékenykedtetése, egy részük rendszeres siettetése,
- a gyermekekre, a családok étkezési szokásaira,
- a technikai dolgozók munkaidejére (kezdet, befejezés)

- a folyamatos étkeztetésre, önkiszolgálás feltételeinek biztosítására,
- a célnak megfelelően úgy rendezzük be a csoportszobákat, hogy a többféle tevékenységet végző gyermekek ne zavarják egymást (mesesarok, ábrázolóasztal, étkezőasztal, mely egyben tanulóasztal is, stb.),
- tervezni kell – a legapróbb részletekre is figyelve – a szabály- és szokásrendszert, a szervezési feladatokat

A folyamatos napirend zökkenőmentes megvalósítása feltételezi az óvónők által alaposan átgondolt, a gyermekekkel elfogadott, megtanított, betartott szokásrendszert.

A gyermekek pontosan tudják, mit kell tenniük, hogyan viselkedjenek, ha egy-egy tevékenységbe be akarnak kapcsolódni (étkezés, tanulás), vagy éppen be akarják fejezni azt. Például minden esetben, ha az ábrázolóasztalhoz szeretnének ülni, kötényt kötnek ruhájuk védelmére, étkezés előtt, után kezet mosnak, a használt edényt a tálalóasztalra teszik, stb. Az ésszerű szabályok megkönnyítik a higiéniai és együttélési normák elfogadását, biztonságérzetet adnak a gyermekek számára, mert pontosan tudják, milyen helyzetben, mit várunk el tőlük.

Tanévenként a szeptember a szokásrendszer megalapozásának hónapja. Célszerű kialakítása zavartalanná, szinte „önmagától” működővé teszi a csoport életét. Kerüljük az értelmetlen, túlzottan aprólékos szabályozást. A mindig, mindent behatároltság megöli az önállóságot, a kezdeményezést, a gyermeki szabadságot.

A folyamatos napirend rugalmasságával lehetővé teszi, hogy egyéni tempójuk, teljesítőképességük, saját igényük szerint végezzék a gyermekek a tevékenységet. Nem várnak, nem sietnek. Pozitívum még, hogy a gyermekek dönthetik el – természetesen egy időegységben belül –, hogy mikor kezdenek el vagy fejeznek be egy tevékenységet. A játékos gyermekeknek nem szükséges abbahagyniuk a játékot, ha behozták a tízórait. Akkor étkeznek, ha „kijátszották” magukat.

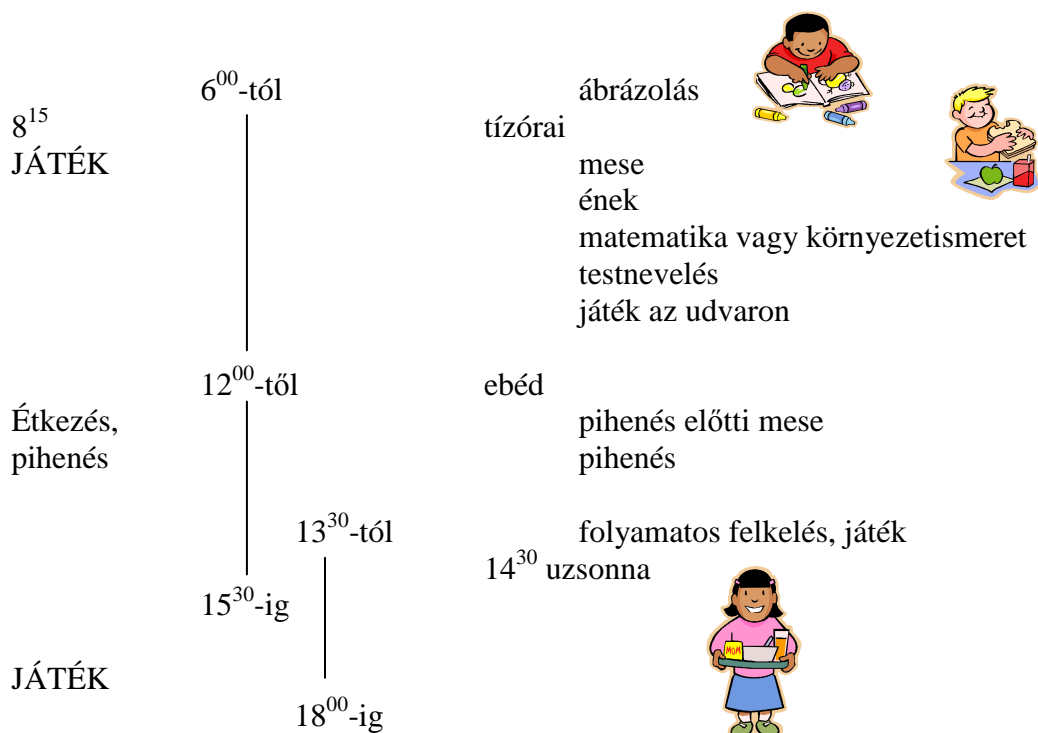
A napot nagy intervallumokra bontjuk, kevés tevékenység idejét határozzuk meg (kezdés, befejezés), ez azért lényeges, mert a folyamatosság nem eredményezhet anarchiát. Magában kell hordoznia az állandóságot és a rugalmasságot, ami a gyermekeknek a kiegyensúlyozott biztonságot adja.

A gyermekeknek szükségük van pihenésre, de aki nem igényli az alvást, az egyórás fekvés után felkelhet. Így van, aki alszik, van, aki játszik vagy éppen uzsonnázik.

Ez a szituáció rendkívül sok nevelési lehetőséget teremt. A gyermekek megtanulnak tapintatosan alkalmazkodni egymás szükségleteihez, igényeihez. Erősödik önfegyelmük, hisz nem könnyű olyan halkán játszani, beszélni, hogy ne zavarják az alvókat.

Ez a napirend lehetővé teszi – miután a folyamatos tevékenységeket egyszerre kevés gyermek végzi –, hogy megfigyeljük, és pontosan tudjuk, melyik gyermek, milyen szinten végzi az önkiszolgáló munkát (pl.: öntés kancsóból, stb.), miben, hogyan segítsük őt önállóságának, az egészséges életmód (testápolás, öltözködés, étkezés) szokásainak megerősítésében, fejlődése érdekében, milyen feladataink vannak a gondozási folyamatban. Az önkiszolgáló munkák öntevékeny végzését nem kötjük életkorhoz, mindig az önállósulási törekvéstől függ.

Napirend (ajánlás)

7.3. Csoportok szervezése

Óvodánkban osztatlan csoportok vannak, de szülői igény szerint készek vagyunk az osztott csoportok szervezésére is.

Bármilyen a csoportösszetétel, a legfontosabb kritériuma az, hogy abban a gyermekek és az óvónők egyaránt jól érezzék magukat.

Az epochális program bármilyen összetételű csoportban jól alkalmazható.

Osztatlan életkorú csoportok

Ezekben a csoportokban a fejlődésbeli egyéni különbségek jobban láthatók, egyértelműbben észrevehetőek.

Életszerűbb, családiasabb az ilyen összetétel, az új kicsik beilleszkedése – mely mindig a gyermek igénye, a szülő és az óvónő közös megállapodása szerint történik – hamarabb lezajlik, segítik a testvérek és a nagyobbak a kapcsolatteremtést. Lerövidül a beszoktatási idő, mert az újak egy kiépült szokásrendszerű csoportba kerülnek, látják, utánozhatják a nagyobbak tevékenységét, így hamarabb megtanulják az óvodai életet.

A kicsiket szeretettel, sok apró figyelmességgel váró nagyok, az óvónők mellett érzelmi támaszt, megkapaszkodási lehetőséget is nyújtanak. A csoportban tapasztalt szeretetteljes fogadtatás, meleg légkör, a modellálható szokások, hagyományok, társas kapcsolatok fokozzák a kisebbek biztonságérzetét, fejlesztően hat rájuk.

Egy csoportba kerülnek a testvérek, barátok, ismerősök. A nagyobb megéli az óvó, segítő szeretetet, a kicsi a biztonságot a nagyban, és mindketten az összetartozás érzését. Nem testvéri kapcsolatban ugyan, de hasonló érzelmeket élhetnek meg az egyik is, mely segíti a helyes önértékelő magatartás kialakulását.

Testvéreknél, de nem testvéreknél is alkalmanként előfordul a túlzott ragaszkodás a nagyhoz, vagy a kicsi túldédelgetése. Ilyenkor az óvónő nevelőfunkciója megnő, segít az egészséges arányok megtalálásában. Osztatlan csoportokban megszűnik a korcsoportisméltés miatti csoportcsere, az iskolába nem menő nagyok nem kerülnek új csoportba.

Megteremtődnek az utánzás, modellkövetés feltételei a gyermekek között, eredményesebb a szociális tanulás, felgyorsul az önállóság fejlődése. Megtanulnak alkalmazkodni, viselkedni heterogén életkorú közösségben, fokozódik a gyermekek empátiás képessége, természetesebben fogadják a „másságot”, *különbözőséget*. Lényegesen csökken a

gyermekek között a konfliktusok száma, mert a más-más érettségi fokon álló gyermekek mintát adnak egymásnak a megegyezésre.

Osztatlan csoportokban a gyermekeket ért hatások megsokszorozódnak. Ez azért fontos, mert a gyermek attól „... függően fejlődik, mennyi stimulust nyújt neki a környezet, mennyire tanítja, mennyire sűrű és eleven interakciós helyzetekben tartja, amelyekben megfigyelhet, utánozhat, illetve mennyi alkalmat ad neki a gyakorlásra, próbálkozásra.” – Dr. Buda Béla (*A személyiségfejlődés és a nevelés szociálpszichológiája*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1980. 112. oldal)

Az osztatlan életkorú csoportok irányítása az óvónő számára új feladat. Fokozott empátiás képességgel kell rendelkeznie, hisz egyszerre kell a 3-7 éves gyermek ézelemvilágába beleélnie magát.

Az osztatlan csoport sarkalatos kérdése a csoportlégkör és a gyermekek közötti együttműködés kialakítása. Ennek alapja az a fő elv, hogy a gyermekeket a csoportban azonos jogok és kötelességek illetik meg.

Ne zavarják egymást, ne legyenek egymás terhére. A nagy segíthet a kicsinek, ha akar – s hogy akarjon, erre motiválhat a nevelő funkcióját érvényesítő óvónő –, de a segítség ne legyen kötelező számára, ne végeztessen el vele olyan feladatot, ami a kisebb dolga lenne. Óvó, védő szeretet, az összetartozás érzése erősödjön a gyermekek között.

A csoportok szervezésénél figyelembe vesszük:

- megközelítően arányos legyen a különböző életkorú gyermekek száma,
- hogy a csoportba kerülve várhatóan találjanak játszótársat, barátot,
- az eltérő fejlettségből következő hatások kiegyenlítik egymást,
- a nemek arányát is.

Osztott életkorú csoportok

Az ilyen csoportok kialakításánál a szelekciós elv csak az életkor. Ilyen csoportokban az életkori jellemzők fokozottan tapasztalhatóak. Az érési megközelítés következménye, hogy több az azonos játékeszköz iránti igény, nincs igazán modellálási lehetőség, nagyobb a konfrontálódási esély, hisz a gyermekek szocializációs érettsége, tapasztalata a helyzetek megoldásában is sok hasonlóságot mutat.

Az osztott életkorú csoportokban hosszabb ideig megélhető a barátság, mert nem cserélődnek a gyermekek évente, talán a baráttalálási esély is nagyobb, hisz gyakran a saját

korosztályukból választanak. Zártabbak is ezek a csoportok, nehezebben fogadják be az új gyermekeket, erősebbek a kapcsolódások, függőségi viszonyok, mint az osztatlan csoportokban.

Az óvónő szerepe minden korcsoportban más hangsúlyt kap. A kiscsoportban a testi szükségletek kielégítése, az érzelmi kötődés kialakítása a legfontosabb. Megtanítják az együttélés elemi szabályait, az „én” és „mi” együttérzését. A középső- és nagycsoportokban az érzelmi biztonság mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap a képességek fejlesztése.

Az epochális tanulási rendszer – alapelvei szerint – a kis-, középső- és nagycsoportokban is – egyéni képességfejlesztésre épül. A hasonló életkor nem jelent azonos fejlettséget, a képességbeli eltérés egyénenként bizonyított tény. Az életkort minőségi jelzésnek kell tekinteni, a fejlesztés mindig az adott gyermek fejlettségétől függ. Nehezebb az egyéni eltérések észrevétele – miután itt kisebb az életkori szóródás –, de a gyermekek képességeinek tevékenységben történő folyamatos megfigyelése módot ad az óvónőnek a megismerésre.

7.4. Csoportspecifikumok

A csoportok egyéni arculatát a választható specifikumok erősítik. Pl.: számítógép, báb és drámajáték, néptánc, egészség- és környezetvédelem, kreativitás fejlesztése.

Gyermeki, óvónői, szülői és társadalmi igény szerint a specifikumok változhatnak, bővíülhetnek.

8. EGYÜTTMŰKÖDÉS, KAPCSOLATTARTÁS

Együttműködés a családdal

A szülőnek joga óvodát választani gyermekének. Köteles az óvoda házirendjét betartani.

A szülő dönt a gyermekét érintő kérdésekben, de előtte célszerű meghallgatnia az óvónő véleményét.

A szülőnek joga belátás szerint nevelni a gyermekét, nekünk kötelességünk olykor ezeket a hatásokat kiegyenlíteni.

A szülőkkel együtt vagy néha ellenükre is örködnünk kell a gyermeki jogok érvényestése felett.

A szülőket tekintjük nevelőpartnernek! Az óvodai nevelés kiegészítője a családi nevelésnek. Az óvodai nevelés nem lehet eredményes családi megerősítés nélkül, az összhangban nevelés elengedhetetlen.

Nevelési problémák esetén közös – otthon és az óvodában is alkalmazott – módszert kell keresni. Az óvónő segít, tanácsot ad, mindig kikéri a szülő véleményét is. A családok megélhetési gondjainak növekedésével több a feszültség, nagyobb toleranciára, empátiára van szükség az együttműködésben.

Az eredményes együttműködés legfontosabb feltételei:

- szülői jogok érvényesítése
- gyermeki jogok érvényesítése
- kölcsönös bizalom a család és az óvoda között, nyílt, őszinte kapcsolat,
- az óvoda tiszteletben tartja a család világnézetét,
- a szülők érezzék, hogy a gyermeküket szeretik az óvodában,
- tapasztalnia kell, hogy a gyermeke szeret óvodába járni, szereti az óvónőit, dajka nénit, a gyermekeket,
- a szülő érezze, hogy számíthatnak a véleményére, tiszteletben tartják nevelési elveit,
- az óvónő emberi magatartásában, szakmai felkészültségében egyaránt példamutató legyen

Kapcsolattartás a bölcsődével, iskolával

A jó kapcsolat alapja a tisztelet és megbecsülés egymás munkája iránt. A gyermekek érdekében szükséges a folyamatos, eredményes együttműködés, közösen kell az átmeneteket megkönnyíteni számukra.

Felelősséggel tartozunk a gyermekekért, feladatunk az átmenet megkönnyítése. El kell fogadnunk egymás tevékenységét, a szakmai viták, véleménykülönbségek természetesek. El kell ismernünk, hogy minden életkornak megvan a speciális szükséglete, sajátossága, amelynek az intézmények megfelelnek.

Az együttműködés formái lehetnek:

- emberi és szakmai kapcsolatok folyamatos ápolása,
- érdeklődés egymás munkája, problémái, eredményei iránt,
- segítségnyújtás, támogatás szükség szerint,
- felnőttek látogatása, tapasztalatgyűjtés (órákról, óvodai munkáról, bölcsődei tevékenységről),
- eszmecsere, szakmai tanácskozás szervezése,
- közös munkaközösség létrehozása,
- szülői értekezleteken való részvétel,
- közös ünnepek szervezése, vagy ünnepekre meghívás, műsorral készülés,
- gyermekek látogatása az intézményekben,
- a gyermekek beilleszkedésének folyamatos, közös követése és segítése

Bölcsődével

Lehetőségük van a szülőknek arra, hogy az egy bölcsődei csoportba járó gyermekeket egy óvodai csoportba írassák, így megkönnyítjük a gyermekek számára a beilleszkedést.

Iskolával

Az iskolába menő gyermekekkel ellátogatunk a közelben lévő általános iskolába, ahol betekinthetünk az iskolai életbe, tanórákban. Lehetőséget kapunk az óvodánkba járt gyermekek fejlődésének megfigyelésére tavasszal, iskolalátogatás alkalmával. Az iskolába menő gyermekek szüleinek szülői értekezlet keretében tájékoztató szervezése, a közeli iskolák programjairól, meghívott iskolai pedagógusok segítségével.

Kapcsolattartás más intézményekkel

A fenntartóval, a *Városi Pedagógiai Szakszolgálattal* és más intézményekkel a kapcsolatot szükség szerint az óvodavezető tartja.

A gyermekvédelmi szolgálattal történő együttműködés a gyermekvédelmi felelős feladata.

Kapcsolatot tartunk az érintett kisebbségi szervezetekkel, kisebbségi önkormányzatokkal a nemzeti, etnikai kisebbségekhez tartozó gyermekekkel kapcsolatosan.

A pedagógusok együttműködésének formái:

- Intézményi Minőségirányítási Program 3.7.2.4. A pedagógusok együttműködése
- EL-3.3.2.-1. Továbbképzési rendszer működtetése

A gyermekek kapcsolattartási formái „Az érzelmi nevelés feladatai és a szocializáció biztosítása” című fejezetben meghatározottak a programban.

Az óvoda ünnepei, hagyományai

Ünnepek

Közös ünnepek a szülőkkel

- Karácsony (csoportonként műsorral)
- Majális
- Anyák napi ünnepség
- Gyermeknap (közös kirándulás szülők bevonásával)
- Évzáró (csoportonként műsorral)
- Őszi vásár

Zártkörű rendezvények

- Mikulás
- Március 15. ünneplése (ismerkedés a magyar zászlóval)
- Farsang

Kirándulások

- évszakokhoz, környezeti ciklusokhoz kapcsolódó alkalmankénti kirándulások szülők bevonásával

Közös programok a dolgozóknak

- évente egyszer az óvoda összes dolgozója közös kiránduláson vesz részt

Hagyományok

- Pedagógusnap szervezése, melynek keretében átadjuk a *minőségi jutalmat*
- Jubileumi köszöntés (25, 30, 40 év)
- Névnap köszöntése
- Elmenő dolgozók búcsúztatása
- Dolgozóinkat szülés után meglátogatjuk, házasságkötésük alkalmából köszöntjük
- Hosszabb betegség esetleg műtét után meglátogatjuk

9. GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGVÉDELMEMMEL ÖSSZEFÜGGŐ PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGEKRE VONATKOZÓ FELADATOK

A gyermekvédelmi felelős kapcsolatot tart a gyermekjóléti szolgálattal. Az óvodában információt kér az óvónőktől a veszélyeztetett vagy hátrányos helyzetű gyermekekről, részt vesz a szükséges családlátogatásokon.

Az óvodában gondoskodunk arról, hogy a gyermeki jogok maradéktalanul érvényesüljenek, figyelemmel kísérjük a családok nevelő tevékenységét.

A gyermekvédelmi munka része az éves pedagógiai tervünknek. A gyermek- és ifjúságvédelmi munkát intézményünkben az óvodavezető, a gyermekvédelmi felelős és az óvodapedagógusok közösen egyeztetve, együttműködve végzik.

Az óvónők kötelességei:

- Minden óvodapedagógus kötelessége a gyermeknek és a családnak való segítség.
- Az óvónő kötelessége a gyermeket balesetvédelmi oktatásban részesíteni minden olyan esetben, amikor ezt az eszközhasználat indokolttá teszi.
- A helyi nevelési programunkat minden tanévnyitói szülői értekezleten megismertetni a szülőkkel (Gyv. tv. II. fejezet 6. § 2. bekezdés)
- A tanév első szülői értekezletén ismerteti a szülőkkel az óvoda házirendjét (SzMSz 2. melléklet).
- Tájékoztatja a szülőket az óvodai orvosi szűrővizsgálatokról.
- Óvodakezdés előtt a csoportot vezető óvónők családlátogatást végeznek.
- Az óvónő a gyermekek rendszeres óvodalátogatását figyelemmel kíséri.
- Az óvónő köteles a gyermekvédelmi felelőst értesíteni, ha a gyermeket hátrányosan érintő vagy veszélyeztető problémákat észlel (Gyv. tv. II. fejezet 12. § 1. bekezdés).
- Veszélyeztetettség és hátrányos helyzet esetén az óvónő köteles jelenteni, ha:
 - a gyermekén külsérelmi nyomokat észlel,
 - a gyermek a higiéniai követelményeknek nem felel meg,
 - a gyermek táplálkozásbeli hiányosságokat mutat

A családdal való kapcsolattartás szinterei:

- Beíratás: a Minőségügyi Kézikönyv szabályzata szerint
- Családlátogatások: a szülővel egyeztetett időben az óvónők megismerkednek az óvodába kerülő gyermekekkel
- Fogadóórák: évente 3 alkalommal, az SzMSz szabályzata szerint fogadóórát tartunk. Ezen kívül előre egyeztetett időpontban lehetőségük van a szülőknek a problémák megbeszélésére, a gyermek fejlődésének és a mérési eredmények ismertetése
- Szülői értekezletek:
 - Május: Az újonnan érkező gyermekek szüleinek szülői értekezletet tartunk, az aktuális témák megbeszélése.
 - Október: Megválasztjuk a Szülői Tanács vezetőjét, és ismertetjük a helyi nevelési programot.
 - Január: Az iskolába menő gyermekek szüleinek tartunk szülői értekezletet tanítónők részvételével.
 - Április: A szülők által kért témákról tartunk szülői értekezletet.
- Nyílt nap:
 - A szülőknek egész évben lehetőségük nyílik betekinteni az óvoda mindennapjaiba.
 - Az óvodai beiratkozás előtt, az új szülők betekinhetnek a csoportok életébe.
 - A szülők gyermekük csoportjában megfigyelhetik a délelőtti tevékenységeket.
- Nyitott óvoda: a szülők bevonása a tevékenységekbe, szülők részvétele az óvodai életben.

A gyermekvédelmi felelős feladatai:

- A csoportvezető óvodapedagógusok jelzései, javaslatai alapján, év elején elkészíti a gyermekvédelmi munkatervet az általános és várható speciális feladatokkal.
- Év végén értékeli az éves gyermekvédelmi munkát.
- A hátrányos és veszélyeztetett gyermekek „kiszűrése” az óvodapedagógusok segítségével.
- Nyilvántartásba veszi a hátrányos helyzetű és veszélyeztetett gyermekeket.
- Felderíti a gyermekek fejlődését veszélyeztető okokat: megismeri a gyermek személyiségét, családi hátterét, környezetét, baráti kapcsolatait, szükség esetén családlátogatást végez.

- Folyamatosan figyelemmel kíséri a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekeket.
- *A szociális hátrányok csökkentése érdekében lehetőséget teremt a gyermekjóléti szolgáltatások igénybevételére (így például ruhák, játékok, könyvek adományozására, kölcsönzésére, egyéb tájékoztatás, segítségnyújtás).*
- *Kapcsolatot tart, konzultál a Gyermekjóléti Szolgálat kijelölt szakemberével.*

Pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére illetve ellensúlyozására.

Megoldási lehetőségek:

- többszöri családlátogatás, nevelési segítség, tanácsadás
- szülők figyelmének felhívása a gyermek fejlődésének sajátosságaira
- fejlesztő óvodai program
- gyermek Nevelési Tanácsadóhoz való irányítása
- javaslat egészségügyi ellátás igénybevételére, gyermek-ideggondozási és gyermek pszichológiai vizsgálatok
- javaslatot tesz rendszeres és rendkívüli gyermekvédelmi támogatásra
- indokolt esetben természetbeni juttatás kezdeményezése
- védelmet nyújt gyermekbántalmazás ellen

Amennyiben pedagógiai eszközökkel nem sikerült a gyermek veszélyeztetettségét megelőzni, megszüntetni, jelzéssel él a szükséges gyermekjóléti szolgálat felé a közös problémamegoldás érdekében.

Kapcsolattartás színterei:

- Egészségügyi szolgálatok (orvos, védőnő, szemész, fogász, hallásvizsgálat)
- Gyermek- és Ifjúságvédelmi Intézmények, családsegítő intézmények
- *Városi Pedagógiai Szakszolgálat*
- Speciális Képességeket Vizsgáló Szakértői Bizottság (pszichológus, logopédus)
- Kortárs Segítőszolgálati Egyesület – Gyermekjóléti Szolgálat

A házirend egész évben jól látható helyen kerül kifüggesztésre, felelős: csoportos óvónők, gyermekvédelmi felelős.

A szülőket a Szülői Tanács képviseli, munkáját az Intézményi Minőségirányítási Program szabályzata szerint végzi.

A szülői hirdetőtáblán tájékoztatjuk a szülőket:

- a házirendről, valamint:
- a gyermekvédelmi felelős,
- az óvodaorvos, védőnő,
- Gyermekjóléti Szolgálat,
- *Városi Pedagógiai Szakszolgálat* nevéről és címéről
- *Különös közzétételi lista*

10. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

Készítette és kiegészítette:

Debrecen, 2010. árpilis 22.

P.H.

Korláth Csabáné
Óvodavezető

Elfogadta a nevelőtestület.

Debrecen, 2010. május 06.

P.H.

Korláth Csabáné
Óvodavezető

A Szülői Tanács képviselőivel tartott megbeszélésen a helyi nevelési program ismertetésre került. A Szülői Tanács véleményezési jogával élve a dokumentumban megfogalmazottakkal egyetértett.

Debrecen, 2010. május 06.

P.H.

Korláth Csabáné
Óvodavezető

Függelék

Személyi feltételek

A program szerinti nevelés a törvény által előírt személyi feltétel (csoportonként 2 óvónő és 1 dajka) biztosításával optimálisan megvalósítható.

A megvalósítás sikeressége attól függ, milyen az óvónő gyermekszemlélete, nevelői stílusa, rendelkezik-e alkotó, kezdeményező képességgel, felkészült-e kellőképpen, mert ez a rendszer nem tűri el a rutinnal végzett munkát. Gondolkodó, kreatív pedagógust feltételez, olyan embert, aki jó kapcsolatteremtő képességgel rendelkezik, felelősség-, kötelességérzet, emberszeretet, türelem, pedagógiai tapintat, következetesség, kitartás, igazságosság, lelkesedés hatja át egész embernevelő munkáját. Hisz abban, hogy „Gyermekekkel foglalkozni, az minden bizonnyal a leghálásabb munka, mi a földön osztályrészünkül jutott, de saját tökéletesítésünket is ez mozdítja előre.” (Fél évszázad életemből, Brunsvik Teréz emlékiratai 1846 – 1855. 83. oldal).

A dolgozók végzettség szerinti megoszlása

Megnevezés	Résztevők (fő)	Időtartam
Pedagógusok		
Főiskolai végzettség	17	
Ebből két diplomás – tanítónő	2	
Szakvizsgák:		
Tehetségfejlesztési szakértő	1	
Zenei nevelés	2	
Fejlesztőpedagógus	1	
Fogyatékosakat együttnevelő pedagógus	1	
Tanügyigazgatási, nevelési-oktatási, intézményi ismeretek	2	
Gordon tanfolyam	7	1 év
Mentor intenzív	3	1 év
Mentálhigiénés szakember	1	2 év
Drámajáték és anyanyelv	2	30 óra
Személyiségzavarok fejlesztése az óvodában	3	30 óra
Számítógép-kezelői tanfolyam	4	30 óra
Magatartás zavarok prevenciója	5	30 óra
Közlekedési szakreferens	1	1 év
Minőségügyi rendszerek bevezetése az óvodában	1	40 óra
Minőségbiztosítási alapkursus	6	30 óra
Minőségirányításban használatos módszertanok oktatása	3	60 óra
Mérési alapismeretek	2	30 óra
Sindelar-Zsoldos program	2	30 óra

Megnevezés	Résztevők (fő)	Időtartam
Logopédiai ismeretek	3	30 óra
Differenciált és könnyített testnevelés	1	138 óra
Környezetismereti, matematikai, zenei képességfejlesztés jelentősége a szervezett tanulásban, az egyéni képességfejlesztésben	11	30 óra
Okoskocka eszközcsalád fejlesztőpedagógiai alkalmazása	2	30 óra
A gyermeki agresszió	1	30 óra
Gazdasági, tanügyigazgatási ismeretek	1	30 óra
Szenzomotoros állapot és mozgásvizsgálati teszt alkalmazása	1	30 óra
Csoportos szenzomotoros fejlesztés a TSMT módszer alkalmazásával	1	90 óra
Kompetencia alapú óvodai programcsomag alkalmazása	1	30 óra
Egyedi fejlődésmentű gyermekek nevelése mozgásterápiákkal	2	30 óra
Belső auditor	2	60 óra
Technikák pszichés gátlások oldására	1	60 óra
Alapkursus a fogyatékos gyermekek normálcsoportos integrációjára	2	30 óra
A játék szerepe az idegrendszer fejlődésében	1	30 óra
Nem pedagógus dolgozók		
Érettségizett	3	
Számítógép-kezelő tanfolyam	2	
Dajkaképző	8	
Egyéb szakmunkás	4	

Tárgyi feltételek

A program átlagos felszereltség mellett eredményes. Nincs különleges tárgyi igény, ami azt jelenti, hogy a program szerinti neveléshez csak az alapellátáshoz szükséges anyagi feltételeket kell biztosítani.

A költségvetésben biztosítani kell:

- játékra, ábrázolóeszközökre, tanuláshoz használt eszközökre és könyvekre,
- a gyermekek munkájához szükséges eszközök (kerti szerszámok, mosáshoz edények, vasaló, stb.) fedezetét

Nevelő munkát segítő eszközök és felszerelések jegyzéke

Megnevezés	Rendeletben előírt mennyiség (db)	Tényleges mennyiség (db)	Hiányzó mennyiség (db)
Különféle játékok			
Szerepjátékok	60	30	30
Képességfejlesztő játék	60	30	30
Szabályjáték	60	24	36
Dramatizálás	60	60	-
Mozgásos játékok	60	40	20
Mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök			
Bicikli	8	-	8
Roller	8	-	8
Kosárpalánk	4	2	2
Libikóka	4	2	2
Trambulin	2	2	-
Ének-zene, énekes játékok eszközei			
Ritmuskészlet	8	4	4
Az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei			
Kommunikációs képesség fejlesztéséhez szükséges eszközök	60	30	30
Értelmi képességek és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök			
Értelmi képességeket fejlesztő eszközök	60	40	20
Kreativitást fejlesztő eszközök	60	30	30
Ábrázoló tevékenységet fejlesztő anyagok, eszközök			
Olló	120	80	40
Kiöntőforma	24	12	12
Üvegfestő	16	16	-
Ecset	160	160	-
A természeti-, emberi-, tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök			
Négyévszak	8	8	-
Élőlények fejlődése	8	8	-
Évszak és öltöztetés	8	8	-
Háziállatok	8	8	-
Járművek	8	8	-
Gyümölcs	8	8	-

Nevelő munkához szükséges bútorok és egyéb berendezési tárgyak jegyzéke

Megnevezés	Rendeletben előírt mennyiség (db)	Tényleges mennyiség (db)	Hiányzó mennyiség (db)
Csoportszoba			
Óvodai fektető	200	200	-
Gyermekszék	200	200	-
Gyermekasztal	100	94	6
Szőnyeg	96 m ²	48 m ²	48 m ²
Játéktartó szekrény	16	16	-
Fektető (matrac) tartó	8	8	-
Óvodapedagógusi asztal	8	8	-

Megnevezés	Rendeletben előírt mennyiség (db)	Tényleges mennyiség (db)	Hiányzó mennyiség (db)
Felnőtteknek szék	16	16	-
Eszköz-előkészítő asztal	8	8	-
Textiltároló szekrény	8	8	-
Edény- és evőeszköz-tároló szekrény	8	8	-
Tornaszoba			
Óvodai többfunkciós mászó készlet	1	1	-
Játzóudvar			
Kerti asztal	8	5	3
Kerti pad	16	10	6
Babaház	4	3	1
Takaróháló	4	-	4
Óvodavezetői iroda			
Íróasztal és szék	1-1	1-1	-
Tárgyalóasztal	1	1	-
Szék	2	2	-
Telefon	1	1	-
Könyvszekrény	1	1	-
Íratszekrény	1	1	-
Óvodavezető-helyettesi, gazdasági vezetői iroda			
Asztal	2	1	-
Íratszekrény	2	2	-
Nevelőtestületi szoba			
Könyvtári dokumentum	500	500	-
Gyermeköltöző			
Öltözőrekesz, ruhatároló, fogas	48	48	-
Gyermekmosdó, WC			
Rekeszes fali polc	8	-	8
Tisztálkodási és egyéb felszerelések			
Törölköző	687	400	287
Abrosz	200	-	200
Takaró	200	200	-
Ágyneműhuzat, lepedő	600	367	233
Felnőttek munkavégzéséhez szükséges eszközök			
Centrifuga	1	-	1
Hűtőgép	1	1	-
Nevelőmunkát segítő egyéb eszközök			
Videó	1	-	1
Televízió	1	-	1
Magnetofon	3	3	-